

Møte torsdag den 7. januar 2010 kl. 10

President: Akhtar Chaudhry

Dagsorden (nr. 35):

1. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om nordisk samarbeid (Innst. 125 S (2009–2010), jf. Meld. St. 6 (2009–2010))
2. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Nordisk Råd for 2. halvår 2008–1. halvår 2009 (Innst. 126 S (2009–2010), jf. Dokument nr. 21 (2008–2009))
3. Interpellasjon fra representanten Torgeir Trældal til landbruks- og matministeren:
«Næringsmiddelindustrien opplever sterkere konkurranse, og dette vil bli enda tydeligere etter hvert som det blir en friere verdenshandel også for mat. Den proteksjonistiske norske landbrukspolitikken har vært innrettet slik at det er blitt skjøvet en god del kostnader over på industrien. Norsk kjøttindustri har de høyeste avgiftene og gebyrene i Europa. Industrien etterlyser mer oppmerksomhet rundt rammebetingelsene nå som konkurransen i matvaremarkedet etter hvert vil styrkes.
Vil statsråden sikre næringsmiddelindustrien rammebetingelser som er på linje med våre viktigste konkurrentlands?»
4. Referat

Statsråd Rigmor Aasrud overbrakte 1 kgl. proposisjon (se under Referat).

Presidenten: Representanten Per Arne Olsen vil framsette et representantforslag.

Per Arne Olsen (FrP) [10:01:59]: På vegne av Harald T. Nesvik, Christian Tybring-Gjedde og meg selv vil jeg få lov til å legge fram forslag vedrørende skattefritak for arbeidsgiverbetalte helseforsikringer og treningskort.

Presidenten: Representanten Robert Eriksson vil framsette et representantforslag.

Robert Eriksson (FrP) [10:02:29]: Jeg har gleden av å fremme forslag om endring av folketrygdløven slik at utenlandske statsborgere som kommer til Norge og begår kriminelle handlinger, ikke får rett til medlemskap i folketrygden.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 1 og 2 behandles under ett – det anses vedtatt.

Sak nr. 1 [10:03:02]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om nordisk samarbeid (Innst. 125 S (2009–2010), jf. Meld. St. 6 (2009–2010))

Sak nr. 2 [10:03:17]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Nordisk Råd for 2. halvår 2008–1. halvår 2009 (Innst. 126 S (2009–2010), jf. Dokument nr. 21 (2008–2009))

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 45 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlemmer av Regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fire replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletiden.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Sverre Myrli (A) [10:04:36] (ordfører for sakene): Det er stor politisk enighet om viktigheten av et godt og vel fungerende nordisk samarbeid. Sjøl om vi lever i en verden med økende grad av globalisering og internasjonalisering, og landegrenser på mange måter betyr mindre enn tidligere, er Norden med sitt felles kultur- og språkfelleskap noe spesielt. Ved å forene og samordne krefter kan vi oppnå mer. Således er samarbeidet fordelaktig for alle parter. Det er rundt en slik tenkning vi må se på det nordiske samarbeidet. Vi spiller hverandre gode ved å satse på det vi kan, og å utvikle de fortrinn som vi allerede har.

Det nordiske samarbeidet er bredt og omfatter mange felter, mange områder. Det er antakeligvis riktig, så sammenvevd som de nordiske landene på mange områder er. Men det er også viktig å sørge for at en i tenkningen rundt det nordiske samarbeidet hele tida fokuserer på det som betyr noe for innbyggerne i de nordiske landene – i hverdagen. Her er de siste års arbeid mot såkalte grensehindre svært viktig.

Det er i grunnen ingen vits i at vi på Stortinget eller i andre sammenhenger holder store taler om hvor viktig det nordiske samarbeidet er, dersom hverdagen oppleves som problematisk for innbyggerne i Norden, f.eks. det å bo på den ene sida av en landegrense og ha arbeidsplassen sin på den andre sida av landegrensen, eller, som Jan Erik Vold har uttalt de siste dagene, dersom det oppleves som vanskelig rent kommunikasjonsmessig å ferdes over landegrensene. Volds poeng er at det er altfor dårlig jernbaneforbindelse mellom Oslo og Stockholm, og det tror jeg sannelig vi må gi Vold rett i. Det er i realiteten

ingen velfungerende jernbaneforbindelse mellom Oslo og Stockholm.

Jeg er glad for at nedbygging av grensehindre er et prioritert arbeidsområde for Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd. Stadig flere krysser landegrensene, landegrenser som er laget i en helt annen tid. Da er grensehindre negativt for folk som av næringsmessige hensyn, av arbeidsmessige hensyn og kanskje på grunn av studier har behov for å krysse en eller kanskje også flere landegrenser. Og jeg understreker: Målet for dette arbeidet må være å gjøre hverdagen enklere for dem som forholder seg til en eller flere av de nordiske landegrensene.

I 2007 ble det såkalte Grensehinderforum opprettet. Det ledes av den finske ambassadøren Olle Norrback. Den norske representanten i forumet er tidligere nordisk samarbeidsminister Bjarne Mørk-Eidem. Grensehinderforum rapporterer hvert år til de nordiske statsministrene. De har tatt opp viktige temaer, og det er, slik jeg tolker det de har jobbet med, noen områder som utpeker seg. Det er rettigheter og regelverk innenfor trygd, pensjon og sosiale ytelser, som i stor grad varierer mellom de ulike landene. På noen områder har vi større forskjeller enn det vi kanskje i utgangspunktet tenker på. Det er viktig at vi jobber videre med og prøver å harmonisere regelverket så godt som råd er.

La meg så til slutt si noen ord om den såkalte Stoltenberg-rapporten, rapporten som tidligere forsvarsminister og tidligere utenriksminister Thorvald Stoltenberg etter oppdrag fra de fem utenriksministrene har utarbeidet. Rapporten ble lagt fram i februar i fjor, og Stoltenberg skisserer der 13 konkrete forslag til nordisk forsvars- og sikkerhetspolitisk samarbeid. Det er svært interessant lesning. Jeg er sikker på at Stortinget får muligheten til å komme tilbake til mange av de punktene seinere, men la meg bare for egen del og for Arbeiderpartiets del si at vi har stor sans for mange av de punktene som Stoltenberg har skissert i sin rapport.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [10:10:09]: La meg takke saksordføreren for et godt innlegg med veldig mange gode poenger, som jeg også tror vår gruppe i stor grad kan slutte seg til.

Jeg synes saksordføreren hadde et betydelig poeng når det gjelder å forankre det nordiske samarbeidet hos innbyggerne i Norden. Det betyr at vi som politikere sitter med nøkkelen til å konkretisere det politiske arbeidet som vi gjør i Norden, slik at det har betydning for den enkelte innbygger i våre nordiske land. Det er ingen hemmelighet at veldig mange nordiske innbyggere stiller seg spørsmålet om hva som egentlig skjer i Nordisk Råd. Det er vi som har ansvaret for å forklare innbyggerne det, og fylle det nordiske samarbeidet med et politisk innhold som gjør at også innbyggerne ser på dette som god ressursbruk fra politisk side.

Det er klart at for Norge er et utstrakt samarbeid med våre nordiske naboer av usedvanlig viktighet. Det er viktig at vi har et konkret samarbeid med våre naboer på veldig mange områder – for så vidt også de naboene som er utenfor det nordiske samarbeidet.

Norden er en viktig arena, men den må brukes riktig. Der stiller vi oss nok spørsmålet om vi har gjort det nordiske samarbeidet konkret nok i forhold til den hverdagen som vi lever i. Det nordiske samarbeidet må brukes på de viktige sakene, først da kan Norden bli en aktuell og interessant arena å delta på.

Det er relativt stor enighet i denne innstillingen. Saksordføreren la i sitt innlegg stor vekt på grensehindrings-samarbeidet. Det er en av de sakene som jeg så langt i innlegget mitt har vist til er en sak som er konkret og praktisk med hensyn til hverdagen til de nordiske innbyggerne. Der synes jeg nå – i hvert fall de siste par år – at det er blitt gjort et veldig godt arbeid under ledelse av ambassadør Norrback. Vi har også fått med en veldig godt egnet person fra norsk side som har tyngde nok til å få gehør for viktigheten av at statsråder, departementer og Regjeringen fokuserer på å redusere grensehindringer i sitt daglige arbeid. Men spørsmålet er om vi skal være fornøyde med det som skjer, og om vi kan utvide og intensivere grensehindringsarbeidet.

Dette handler også om å få frihandel på alle områder. Det er ikke alle områder hvor Norge ønsker frihandel med våre nordiske naboer. Det bør være et paradoks, og det bør vi tenke igjennom, fordi jeg vet at spesielt på landbruksområdet er det stor irritasjon over norsk politikk blant enkelte av våre nordiske naboer.

Så er det i innstillingen en mindretallsmerknad fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, hvor man stiller spørsmål ved omfanget av globaliseringsprosjektet. Jeg har nå vært medlem av Nordisk Råd i fire år og har nå gått på en ny periode, og jeg har problemer med å se hva vi konkret får ut av globaliseringsprosjektet. Globaliseringen er enorm, og den gir oss store utfordringer, men også store muligheter. Jeg tror at det er et arbeid vi er nødt til å se nærmere på – om vi er blitt konkrete nok med hensyn til det å gjøre dette tydelig og synlig i hverdagen for innbyggerne i de nordiske land.

Jeg mener også at vi må stille spørsmål om hvorvidt arbeidsformen i Nordisk Råd er god nok. Bruker vi for mye tid på for mange små saker i utvalgene og på sesjonen? Bør vi nå konsentrere oss om å se mer på de store linjene?

Per-Kristian Foss (H) [10:15:33]: Dagbladet refererte i går en uttalelse fra utenriksminister Gahr Støre som jeg kan gi min tilslutning til, hvor han sier at det kan nok «ta lang tid før EU-landene kan samle seg om en felles, kraftfull utenrikspolitikk». Jeg tror det er en riktig observasjon av EUs progresjon på mange områder. Men det åpner jo desto større rom for at det nordiske samarbeidet også kan utvikle seg til å omfatte utenriks- og sikkerhetspolitikken. Med utgangspunkt i Stoltenberg-rapporten, som har vært omtalt av tidligere talere, er det gode muligheter for å få en bredere debatt nettopp på forsvars- og sikkerhetspolitikk-området innenfor det nordiske samarbeidet, hvor mulighetene for felles og kraftfull opptreden iallfall er til stede, selv om kraften for de nordiske land samlet sett kanskje ikke er like stor som den vil være for 27 medlemsland i EU.

Rapporten er delt inn i sju hoveddeler, med i alt 13 forslag. Ni av dem er av sivil karakter, tre av militær,

og ett forslag – det 13. – gjelder altså en såkalt nordisk solidaritetserklæring.

Høyre har notert med tilfredshet at utenriksministrene har besluttet å ta alle forslag til nærmere behandling, selv om de nok understreker at en del av forslagene har en meget langsiktig karakter. Ikke minst fra finsk side har jeg inntrykk av at det gjentatte ganger understrekes. I denne sammenheng vil jeg også nevne at den konservative gruppen i Nordisk Råd, før Stoltenberg-rapporten forelå, hadde foreslått at de nordiske regjeringene skulle arbeide for et fordypet forsvars- og sikkerhetspolitisk samarbeid, et forslag som senere fikk stort flertall i rådet. Vi deler oppfatningen av at arbeidet selvfølgelig må gjøres innenfor de forpliktelses som samarbeidet i NATO, EU og OSSE gir.

Stoltenberg-rapportens store fortjeneste er at den dekker felter fra samfunnssikkerhet gjennom utenriks- og sikkerhetspolitikken til forsvarssamarbeidet, og at de fremlagte forslagene ikke er avhengige av at alle land deltar i alt.

Fra Nordisk Råds side forslår vi også at samarbeidet om samfunnssikkerhet, utenriks- og forsvarspolitikken får en parlamentarisk dimensjon, altså blir forankret blant parlamentarikere. Det er det tradisjon for også i Norge, at utenrikspolitikken har en bred parlamentarisk forankring, og det behøver ikke være noe unntak i nordisk samarbeid for dette.

Presidiet i Nordisk Råd har også besluttet å oppnevne en særskilt rapportør, den tidligere finske utenriksminister Erkki Tuomioja, for disse områdene. At rapportøren er finsk, tror jeg kan bidra til at tempoet også holdes bedre oppe – for å si det på en forsiktig måte.

Presidiet vil også utarbeide et program for Nordisk Råds oppfølging av disse saksområdene, og vi regner med at det blir en årlig redegjørelse fra utenriksministrene om utviklingen av samarbeidet.

Vi vil også be utenriksministrene om et årlig møte med representanter for presidiet, gjerne i løpet av vårsesjonen, for å drøfte oppfølgingen av Nordisk Råds debatt og vedtak på sesjonen og det videre samarbeidet innenfor dette feltet. Tilsvarende ønsker også presidiet å holde et årlig møte med de nordiske ministrene som er ansvarlige for samfunnssikkerhet i de respektive land. Det foreligger på dette området rike muligheter for konkret samarbeid som tjener borgernes interesser. For å ta et eksempel: Det forrige storting behandlet en rapport fra Riksrevisjonen om store mangler i energiforsyningssikkerheten mellom de nordiske land. På et område hvor man skulle tro at samarbeidet var bedre, er det faktisk gjort ganske lite. Det er et område som, ikke minst i tider som disse, kan ha stor betydning.

Jeg vil også ta opp et tema som har vært oppe i Nordisk Råd før, og som også ble inkludert i Stoltenberg-rapporten, nemlig det nordiske ambassadesamarbeidet. De nordiske land bør forsøke å koordinere sine langsiktige planer hva gjelder ambassader. Det foregår i flere av våre nordiske land nå en gjennomgang av hvor mange ambassader man egentlig trenger. Jeg ser jo at den norske regjering står foran en budsjettkonferanse, som sikkert for utenriksministeren også kan være krevende. Det kan vel antydes at det finnes gode muligheter for nordisk samarbeid på dette

området som ikke svekker de nasjonale interessene. Målet må være ikke bare å ha en samlokalisering, som vellykket har skjedd i Berlin, men at vi også får en geografisk arbeidsfordeling, slik at det blir en global representasjon for Norden samlet sett.

Til slutt: La meg bare si at jeg er enig i det som er sagt av foregående talere, ikke minst av saksordfører, om behovet for å understreke grensehindringsarbeidet. Men det har jo sin største utfordring i det nasjonale arbeidet, altså at det følges opp konkret. Jeg vil utfordre samarbeidsministeren til å redegjøre for hvordan hun og Regjeringen har organisert oppfølgingen av dette grensehindringsarbeidet.

Alf Egil Holmelid (SV) [10:21:01]: Eg hadde glede av å delta på sesjonen i Nordisk Råd i Stockholm i desember og fekk førstehands kjennskap til arbeidet i rådet. Norden er eit naturleg område for samarbeid internt, men det er også eit naturleg område for felles politikk overfor omverda. Det er eit stort potensial for å vidareutvikle samarbeidet både internt og når det gjeld den globale innsatsen.

Komiteen peikar på at Nordisk Råd er eit godt utgangspunkt for å koordinere nordisk europapolitikk. Men det er samtidig viktig å leggje vekt på Norden som eit sjølvstendig alternativ med perspektiv utover samarbeidet i EU og Europa. Det er viktig å vidareutvikle samarbeidet om globale utfordringar som Norden står overfor i ei globalisert verd.

SV er derfor glad for at klima og miljø er definert som sentrale område i det nordiske samarbeidet. Men det er eit potensial for å utvide og konkretisere arbeidet på desse områda. På møtet i Stockholm hadde eg ein del innlegg i plenum om miljøteknologi som næringspolitikk. Eg fekk mange positive tilbakemeldingar på innlegga. Mange representantar var opptekne av at Norden har eit godt utgangspunkt for å bli ein leiande region i internasjonal samanheng for utvikling og kommersialisering av miljøteknologi. Det vil vere eit viktig bidrag både for å møte dei globale utfordringane og for å skape robuste næringar og trygge arbeidsplassar i eit langsiktig perspektiv. I den samanhengen er det gledeleg at Den nordiske investeringsbanken i stadig større grad satsar på miljøteknologi og miljøvennleg energi i sine lånevurderingar.

Norden har også eit stort potensial for samarbeid om klimavennleg transport. Alle dei nordiske landa prioriterer jernbane sterkt. Det bør derfor vere mogleg å oppnå synergieffektar gjennom eit tettare samarbeid på dette området. Samarbeid om effektiv høgfarstogsamband mellom dei nordiske landa bør vere ein naturleg del av dette samarbeidet.

Nordisk Råd gjorde på sin sesjon i Helsinki i 2008 eit vedtak der ein anbefalte omfattande og konkret nordisk satsing på jernbane og klimavennleg transport mellom landa, men vi har ikkje komme langt nok i oppfølginga av dette vedtaket.

Transport er eit av dei få politikkområda som ikkje har formalisert samarbeid mellom dei nordiske regjeringane. Derfor bør ein vurdere å gjenopprette Ministerrådet for transport, som Nordisk Råd bad om i 2008. Slik

kan vi f.eks. få samordna transportplanane som dei nordiske landa no utarbeider kvar for seg, og derigjennom få til gode koplingar mellom dei nordiske landa.

Forsking og innovasjon er også eit sentralt område i Nordisk Råd, og det er eit område som har fått tildelt ein del økonomiske ressursar. Etablering av nettverksprogram innan høgare utdanning og forsking er viktige element som har bidrege til samband og kan skape fagmiljø som er over eit kritisk minimum på område kor det er lite ressursar i kvart enkelt land. Dei nordiske landa har ulik organisering av forskings- og innovasjonsaktiviteten, men det kan nettopp vere ein styrke. Ved å samanlikne sterke og svake sider i dei ulike modellane kan ein lære av kvarandre.

Komiteen understrekar også verdien av arbeidet for å sikre Arktis, bl.a. gjennom Arktisk Råd. Dette er eit svært viktig arbeid sett i lys av klimautfordringane. Arktisk Råd har eit stort potensial i arbeidet for å forstå og møte dei store klimautfordringane vi står overfor.

SV ser positivt på utviklinga i Nordisk Råd, ikkje minst når det gjeld satsing på klima og miljø, og på forsking og innovasjon. Vi har mykje å hente på samarbeid på desse områda, og det er viktig å følgje opp arbeidet med konkrete tiltak. Eg vil spesielt leggje vekt på det som eg var inne på tidlegare i innlegget, å få til eit betre samarbeid når det gjeld transport, der vi har veldig mykje å hente.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:25:29]: Nordisk Råd er en usedvanlig viktig felles arena for nordiske parlamentarikere, og det har sterk støtte fra Senterpartiet. Trass i ulik tilknytning både til Den europeiske union og til NATO føler innbyggerne naturlig nok et sterkt fellesskap. Foreningen Norden er jo et eksempel på en organisasjon som gjør en god jobb, og som sikrer en løpende dialog om situasjonen og utfordringene for våre land.

Den største utfordringa de nordiske landene – og dermed også det nordiske samarbeidet – nå står overfor, er at vi er inne i en finanskrisa. I innledningen til Meld. St. 6 for 2009–2010 står det at de tradisjonelle forskjellene mellom landene blir mindre som følge av globaliseringa. Det er en sannhet med store unntak. Norge er det sterkeste. I forhold til resten av Europa og Norden, hvor vi har mer jambyrdige økonomiske forhold, er det mye som står på spill. Årsaken til disse jambyrdige økonomiske forholdene er lange og historiske, bl.a. gjennom fordeling av eiendomsrett og tilhørende plikter, gjennom et politisk flertall som har sikret en økonomisk prioritering til fordel for de mange, gjennom en økonomisk, sosial og politisk kultur, slik at det ender opp med en helt annen trygghet enn det som er ellers i Europa. Det er en del av den nordiske velferdsmodellen.

Med den krevende økonomiske utviklinga som vi opplever i dag, er det fare for at forskjellene mellom landene i Norden også vil øke. Blant annet er arbeidsledigheten i Sverige nå nesten fire ganger så høy som i Norge.

For folkevalgte i Norge, og i Norden, er den største oppgaven i dag å sikre verdiskaping i næringslivet og dermed trygge et arbeidsliv der Norden har langt lavere arbeidsledighet enn resten av Europa og i langt større grad jambyrdige økonomiske forhold. De største direkte fare-

signalene og utfordringene for Norden er altså knyttet til arbeids- og næringslivet.

Blant våre land er utviklinga på Island vanskeligst. Utviklinga i Baltikum har også store konsekvenser. Mens utviklinga på Island er allment kjent, er utviklinga i Baltikum lite kjent ennå, og der kommer problemene til å bli sterkere. De landene som sto i fremste rekke under det økonomiske liberaliseringeksperimentet i vår nærhet – Island og Baltikum – er i vanskeligheter, og det er i Nordens interesse å bidra til en stabil utvikling for dem som nå sliter sterkest. Sverige og Finland har størst tilknytning til og tradisjonelle bånd til Baltikum, mens Norge, Danmark og Færøyene er mest knyttet til Island.

Det er nå et faktum at det blir folkeavstemning om Icesave-avtalen på Island. Datoen er etter de siste meldingene i slutten av februar. Norge har valgt å innta en aktiv rolle i arbeidet med å sy sammen en felles nordisk opp-treden overfor Island, i regi av Det internasjonale pengefondet. Den siste utviklinga på Island, med at den islandske presidenten sa nei til loven om Icesave-avtalen, har blitt møtt med sterke reaksjoner fra flere land. Det internasjonale kravet er at Island skal følge opp de låneforpliktelse som tidligere er stilt opp. Et samlet islandsk allting ønsker å følge opp sine forpliktelser, men det er uenighet på Island om hva forpliktelsen innebærer i penger. Dette gjør at Islands situasjon og Islands forhold i dag – etter at presidenten har sagt nei – er ekstra krevende.

Dagens situasjon på Island er altså endret og krever mer enn tidligere. Landets gjeldsnivå er ekstremt høyt og truer Islands nærings- og arbeidsliv og ikke minst Islands velferdssystem, noe som er et av de nordiske landenes varemærker – trygge forhold for innbyggere som trenger en aktiv stat i en vanskelig tid.

Det er i Norges interesse at Island gis mulighet til å arbeide seg ut av den dype økonomiske krisen som det finansakrobatiske eksperimentet har brakt dem opp i, på en måte som er realistisk – og jeg vil understreke realistisk – hvor det islandske folk sjølsagt må ta et ansvar som blir enormt stort. Mange i Norge stiller spørsmål ved om Norge kan oppføre seg mot Island som EU-kommisjonen sier den vil oppføre seg mot Hellas, som også er i store økonomiske vanskeligheter. I en situasjon hvor Island kan bli stadig mer isolert, er det viktig at Norge går i fremste rekke for å etablere en realpolitisk plattform for langsiktig solidaritet mellom Norge og Island. Det er viktig at vi viser en utstrakt hånd.

Sett i forhold til Statens pensjonsfond – Utlands store aktivitet på internasjonale børser i en ekstremt turbulent tid vil dette være en passe broderlig gest fra Norge til Island.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:30:35]: Det nordiske samarbeidet har ei lang historie, og me nordmenn har mange og tette band til våre nordiske nabofolk. Eg vil derfor først ta opp den svært vanskelege situasjonen som våre islandske vener har kome opp i.

Eg er veldig glad for det representanten Lundteigen tek opp i sitt innlegg knytt til finanskrisa, som ikkje har ramma Noreg så hardt som vårt nordiske broderfolk på Island. Fleire av deira finansinstitusjonar hadde ekspandert sterkt

i utlandet, og då dei gjekk over ende, skapte det ei nasjonal økonomisk krise. Den islandske bankkrise er den største krise, relativt til landets størrelse, som noko land nokon gong har opplevd. Dei tre største bankane på Island tok i 2007 opp lån tilsvarende om lag ni gonger landets årlege vare- og tenesteproduksjon. Islendingane kjem til å slite i mange år med å nedbetale den gjelda som bankkollapsen etterlét seg, sjølv om verdiane i buet vil gi islendingane tilbake to tredelar av denne summen.

For at Island skal gjere opp for bankane sine forpliktingar til kundar i Storbritannia og Nederland, har den islandske regjeringa gjennom den såkalla Icesave-avtalen teke på seg et gjeldsansvar som tilsvarende om lag eit hundre tusen kroner for kvar islending.

No er situasjonen tilspissa fordi den islandske presidenten ikkje vil godkjenne avtalen og vil sende saka ut til ei folkerøysting.

Eg er uroleg for situasjonen. IMF, dei nordiske landa, Russland, Polen og Færøyane har lånt Island om lag 5 milliardar dollar for å hjelpe landet med å importere heilt naudsynte basisvarer som mat og brensel. Desse pengane blir utbetalte i porsjonar, og mykje av utbetalingane står att. Dersom Island no seier nei til Icesave-avtalen, vil IMF truleg stanse utbetalingane. Eg vil derfor nytte høvet til å spørje utanriksministeren om Noreg vil gjere som IMF og stanse hjelpa til islendingane dersom dei nektar å betale Icesave-gjelda, eller om Noreg kan velje ei anna linje og vise meir solidaritet med vårt islandske broderfolk enn det IMF eventuelt vil gjere. Eg synest orda frå Lundteigen om ei utstrekkt hand er viktig å ta med seg, og eg vil utfordre utanriksministeren på dette.

Kristeleg Folkeparti vil vidareutvikle det gode samarbeidet me har i Norden og bruke den nordiske kanalen i vårt arbeid med andre utfordringar i europeisk samanheng. I møte med globaliseringa må me i det nordiske samarbeidet ha sterkt fokus på utfordringane knytte til klima, miljø, energi, forskning, innovasjon og grensehinder mellom dei nordiske landa.

Når det gjeld grensehinder, vil eg slutte meg til orda frå saksordføraren, men eg vil òg vise til fleirtalsmerkna den frå Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti i Innst. 125 S. Me må ikkje berre arbeide for å byggje ned gamle hinder, men også gjere det me kan for at det ikkje veks fram nye, m.a. som følgje av implementeringa av nye EU-direktiv.

Saman med Høgre har Kristeleg Folkeparti òg ein mindretalsmerkna om språkpolitikken. Han er viktig ikkje berre i skulen, men òg på andre område, som medie- og kulturpolitikk. Betre forståing av våre naboer er viktig med det store samkvemmet me no har over dei nordiske grensene.

Frå Kristeleg Folkeparti si side har me elles eit særleg engasjement for å stø arbeidet for demokratisering i Kvite-russland. Det ville vere flott om me frå nordisk side kan nytte våre røynslar til å hjelpe fram demokratiet der. Kristeleg Folkeparti har for sin del kontakt med kristendemokratar i Kviterussland. For oss som lever i eit veletablert demokrati, er det forstemmande å sjå korleis våre kolleger i eit europeisk naboland blir nekta ein heilt elementær rett

dei har – retten til å opprette eit eige parti. Eit reelt demokrati føreset at også opposisjonen sine grunnleggjande demokratiske rettar blir respekterte.

Statsråd Rigmor Aasrud [10:35:30]: Dette er første gang jeg drøfter nordiske saker i Stortinget, og jeg ser fram til et godt samarbeid med representantene om disse sakene.

Nordisk samarbeid spenner over et vidt felt, og det har i de siste årene kommet ny dynamikk inn i de nordiske møtene. Thorvald Stoltenbergs rapport har satt fokus på mulige samarbeidsområder på flere felter. Statsministerens globaliseringsinitiativ har brakt større vitalitet inn i samarbeidet i Nordisk Ministerråd. Dette gjenspeiler Nordens rolle som en viktig region både økonomisk, politisk og kulturelt. Uten at jeg vil gå nærmere inn på det nå, vil jeg understreke at samarbeidet med Nordens naboer er svært viktig. Det gjelder Nordvest-Russland og Østersjøregionen, men også vestover.

Statsministrene har lagt de overordnede føringene for en fornyet nordisk fellesinnsats for å møte de utfordringer globaliseringen innebærer. Formålet er å vitalisere samarbeidet og å synliggjøre Norden i en globalisert verden. Det ble i første omgang satset på forskning, innovasjon, klima, energi og miljø – senere er andre områder kommet til. Tiltakene er forankret i de ulike fagministerrådene. Globaliseringsinitiativet skal ikke være en isolert prosess, men skal gi ny dynamikk til de tradisjonelle nordiske samarbeidsområdene.

Nå er også helse og velferd med. Her er hensikten å kunne fremme helse og livskvalitet og kompetanseheving i et inkluderende arbeidsliv. Jeg er opptatt av at vi skal utnytte den fordelene det vil være om de nordiske landene kan utvide det allerede nære samarbeidet innenfor de relevante ministerrådene på områder som helse, sosiale spørsmål, næring og kunnskap. De nordiske landene er gode på dette, men alle har også utfordringer på disse områdene. Her kan vi oppnå merverdi når det etableres samarbeidsprosjekter innenfor spesifikke områder.

Grensehinder har vært tema her i dag, og det er et svært aktuelt tema. Mange av disse må vi nok i noen grad leve med, men hindringer må fjernes der det er mulig. For meg er det spesielt viktig å unngå at nye hindre utilsikket oppstår fordi det ved nasjonal lovgivning og ved iverksettelse av EU-direktiv ikke er tatt tilstrekkelig hensyn til grensehinderaspektet. La meg i den forbindelse, som andre har gjort også, nevne Grensehinderforum, som har gjort en fin innsats med hensyn til å sørge for at aktuelle saker blir behandlet i de respektive faginstanser. Det trengs pådrivere i enkeltsaker, og Grensehinderforum har vist stort engasjement. Dette arbeidet bør videreføres, for det har bidratt til at vi har fått løsninger på mange enkeltsaker.

En undersøkelse som ble foretatt av Universitetet i Lund, peker på at innbyggerne i Norden får større og større problemer med å forstå hverandre, og kanskje enda med bekymringsfullt er det at dette spesielt gjelder ungdommen. Engelsk er blitt ungdommens språk, og de unge er kanskje ikke så bevisste på fordelene ved å beholde det nordiske språkfelleskapet. Dette må vi jobbe med.

Både språkkonvensjonen, som nå revideres, og språkdeklarasjonen er viktige virkemidler. Deklarasjonen skal utgjøre grunnlaget for en samlet, langsiktig og effektiv språkpolitisk innsats. Jeg vil framheve en felles nordisk språkkampanje som skal lanseres av det nå avtroppede islandske formannskapet og det nye danske i Nordisk Ministerråd senere i vinter. Her vil vi forsøke spesielt å nå barn og unge med konkurranser og arrangementer som appellerer til de ulike aldersgruppene. Mange av fagrådene og institusjonene innenfor Ministerrådet vil delta. Det er også satt i gang nordiske kurs i pedagogisk veiledning av grunnskolelærere som ønsker å introdusere elever til nabolandspråk. Med det nordiske språkfellesskapet mener vi de skandinaviske språkene, men jeg vil også understreke betydningen av at vi har et felles samisk kultur- og språkområde i Norge, Sverige og Finland.

I 2009 var det Island som hadde formannskapet i Nordisk Ministerråd. Det var, som vi vet, ikke det letteste året for islendingene, men formannskapet ble gjennomført på en utmerket måte. Det var en aktivitet og et driv i arbeidet som jeg kan applaudere. Nå er det Danmark som har overtatt.

Alle de nordiske landene har hver for seg et bredt internasjonalt engasjement. Det nordiske samarbeidet gir en tilleggsdimensjon med fellesnordiske verdier og prioriteringer på mange områder, som spenner fra kjønnsforskning til klima. Jeg ser fram til å videreføre den aktive norske linjen i det nordiske samarbeidet i Nordisk Ministerråd. Den parlamentariske forankringen av det nordiske samarbeidet er helt vesentlig, og jeg gleder meg som sagt til et nært samarbeid med Nordisk Råds delegasjon.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [10:40:45]: Som statsråden sa, er hun ny i denne jobben som samarbeidsminister. Det gir store muligheter. Det gir muligheter til å se på ting med nye briller, tenke nytt og stå friere i forhold til det som har skjedd tidligere. Jeg opplever i hvert fall når jeg snakker med mange velgere, partitillitsvalgte, sågar kollegaer her på huset, at man stiller seg spørsmål om hva som konkret kommer ut av det nordiske samarbeidet. Jeg tror også, som jeg sa i mitt første innlegg, at veldig mange av våre innbyggere – i alle nordiske land – har uklart for seg hva som konkret kommer ut av dette samarbeidet. Jeg tenkte å spørre statsråden om hun har klare tanker og ideer om hvordan vi kan konkretisere dette og gjøre det mer forståelig for våre innbyggere.

Statsråd Rigmor Aasrud [10:41:45]: Jeg kan bekrefte at jeg synes det er en spennende arbeidsoppgave å ha fått å være nordisk samarbeidsminister. I min tid som statssekretær i Helsedepartementet jobbet jeg med mange nordiske saker, og jeg så helt klart at vi hadde stor nytte av å gjøre ting i fellesskap, for vi er forholdsvis små land, alle sammen, der vi har nytte av å kunne trekke på hverandre. Men jeg er enig med representanten i at det er viktig at vi har et fokus på å informere våre innbyggere om hva arbeidsoppgavene til Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd

er, og de resultatene vi oppnår. Derfor tror jeg vi må satse videre på å bruke de nye informasjonskanalene, og særlig ha et fokus på de unge for at de skal få en forståelse for hva nordisk samarbeid er. Jeg ser også fram til å ha et nært samarbeid med Foreningen Norden, som er en viktig informasjonskilde, for å bringe forståelse for det nordiske samarbeidet ut til folk som ikke jobber med slike saker i det daglige.

Olemic Thommessen (H) [10:42:50]: Det var en glede å høre at statsråden brukte litt tid på å snakke om språk. Det skandinaviske språkfellesskapet er kanskje det viktigste limet vi har i nordisk samarbeid og nordisk forståelse. Der er da, som statsråden i sitt innlegg også nevnte, den nordiske språkdeklarasjonen helt sentral. Nå er det jo slik at deklarasjonen ikke er noen overnasjonal traktat. Den anviser bare et arbeid som landene påtar seg å gjøre. Et viktig punkt der er at hvert land skal utarbeide en handlingsplan for det nordiskrelaterte språkarbeidet. Jeg vil spørre statsråden om hvilke tanker hun har om det arbeidet – hvor det står. Hvis hun kunne si noe om det, ville det være fint, men det ville i alle fall være fint om hun kunne si noe om hva slags tanker hun har fremover med hensyn til en slik handlingsplan.

Statsråd Rigmor Aasrud [10:43:51]: Jeg er enig i at det er viktig at vi har fokus på det nordiske språket, og jeg er særlig opptatt av at vi også har det i utdanningsløpet. Derfor er det i den nye stortingsmeldingen om lærerrollen også sagt noe om at norskfaget i den nye lærerutdanningen må reflektere læreplanens krav om kunnskap om nordisk språk og nordisk litteratur. Når vi nå skal få en ny grunnskolelærerutdanning, vil dette være viktig i det læreplanarbeidet som skal jobbes fram etter den stortingsmeldingen.

Når det gjelder det konkrete spørsmålet om hvor langt vi har kommet med å følge opp denne handlingsplanen, så må jeg få lov til å komme tilbake til det. Det ligger ikke under mitt departements ansvarsområde. Det ligger under Kunnskapsdepartementet. Jeg vil gjerne få lov til å komme tilbake til hvor langt vi har kommet med dette arbeidet ved en høvelig anledning.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:44:46]: Eg vil få nytte anledninga til å ønskje statsråden til lykke med arbeidet innan nordisk samarbeid og seie at ho debuterte med eit godt innlegg.

Eg er glad for at ein tek opp det som går på språksamarbeid. Eg støttar òg fullt og heilt dei kampanjane statsråden tok opp i sitt innlegg, men det er eit språkarbeid som kjem inn under undervisningssektoren. Mitt spørsmål er: Ser statsråden for seg at ein kan utvide språksamarbeidet også innanfor andre sektorar? Eg tenkjer på kultursektoren. Eg tenkjer på mediesektoren. Og eg tenkjer på den moglegheita som nettet no gir. På den måten får ein ei heilt anna moglegheit for nordisk samarbeid. Eg kan nemne eit eksempel. For mange vil det vere enklare å gå inn på ei nettside som har dansk som språk, enn ei som

har engelsk som språk, fordi kjennskapen og nærleiken til andre nordiske språk er større. Spørsmålet mitt er: Ser ein for seg eit utvida språksamarbeid i andre sektorar utanom undervisningssektoren?

Statsråd Rigmor Aasrud [10:45:56]: Jeg tror det er viktig å fremme nordisk språkforståelse, særlig innenfor det som går på kultur. Noen av de nye initiativene som er tatt, går bl.a. på nordisk film. Det tror jeg er et viktig element i det arbeidet som bidrar til å øke språkforståelsen. Jeg er helt sikker på at vi på veldig mange områder kan nyttiggjøre oss hverandres språk på en langt bedre måte enn tidligere.

Når det gjelder grensehindre, er jeg som sagt opptatt av at vi bidrar slik at vi ikke skaper nye når vi bl.a. innfører nye EU-direktiv. Jeg er helt sikker på at dersom vi f.eks. kan lenke mer til oversettelser som er gjort til skandinaviske språk, vil det være enklere for mange å sette seg inn i bl.a. saker angående EU-direktiv som skal tas inn i norsk språk. Jeg tror det kan være mange måter å gjøre dette på. Jeg skal ta med meg det arbeidet inn i oppfølgingen av språkdeklarasjonen og en eventuell kompetanseplan knyttet til dette.

Olemic Thommessen (H) [10:47:02]: Jeg vil gjerne følge opp der representanten Hareide avsluttet, altså hvor bredt det er naturlig å forankre det skandinaviske språkarbeidet.

Vi ser jo at det både innenfor eierskap og innenfor næringsliv er en stadig mer skandinavisk/nordisk tenkning. En utvikling av et felles marked – da mener jeg ikke bare et formelt felles marked, men også et praktisk operativt felles marked – tror jeg vil ha stor betydning for det språklige. Hvis vi greier å involvere språkpolitikken i det økonomiske liv, i næringslivet, tror jeg det vil gi en helt annen dynamikk og en helt annen fremdrift enn om vi forbeholder språkpolitikken til å være av kulturpolitisk eller utdanningspolitisk karakter.

Mitt spørsmål er: Kunne statsråden tenke seg å invitere f.eks. Næringslivets Hovedorganisasjon eller partene i næringslivet inn i et språkarbeid som legger opp til en handlingsplan?

Statsråd Rigmor Aasrud [10:48:10]: Jeg er enig i at det er viktig at vi har en nordisk felles språkforståelse. Jeg tror vi vil tape mye den dagen vi må bruke engelsk som arbeidsspråk i nordiske møter. Derfor er det viktig på alle områder at vi bidrar til at vi har nordisk språkkompetanse. Det er helt sikkert også viktig innenfor næringslivsområdet. Så det vil være naturlig for meg, på bakgrunn av den debatten vi har hatt her i dag, å drøfte den type problemstillinger når vi har møter med NHO og andre næringslivsorganisasjoner og arbeidstakerorganisasjoner. Jeg må få lov til å komme tilbake til hvordan jeg eventuelt vil involvere de organisasjonene i det videre arbeidet med nordisk språk og økt språkforståelse.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [10:49:07]: Det er en glede som utenriksminister å delta i debatten om nordisk samarbeid.

Da vi hadde debatt i Nordisk Råd i høst, inviterte jeg til at Stoltenberg-rapporten ble debattert i de nasjonale parlamenter. Det er gledelig at flere av representantene i denne salen har tatt opp Stoltenberg-rapporten, satt seg inn i den og engasjerer seg i den. Det er et viktig drivmiddel for samarbeidet i Norden.

Jeg er enig med representanten Foss i at det åpner seg rom for fordypet nordisk samarbeid. Jeg har ikke det synet at det rommet blir større hvis EU strever med å samle seg om sin felles utenrikspolitikk. Jeg tror at det for oss i Norden alltid er en fordel at det går bra i Europa, økonomisk og politisk.

Mange forhold i vår del av Europa tilsier økt samarbeid mellom de nordiske landene. Språkdebatten her er ett eksempel. Jeg opplever i min hverdag mange eksempler der Norden er utgangspunkt: forholdet til Russland i Nord, grensesamarbeidet med Russland, Norden i det internasjonale samarbeidet, forholdet til G20-landene, FN, en rekke slike spørsmål. Og Norden er et lim i de regionale rådene i nord, Arktis Råd, Barentsrådet og Østersjørådet, der vi overtar formannskapet 1. juli i år. Når Danmark og Norge er førende land i debatten om polhavets regime – vi skal også stille opp på et ministermøte blant de fem polstatene, kyststatene, i Canada i mars – vil Danmark og Norge jobbe tett sammen.

Stoltenberg-rapporten inviterte til å se 10–15 år fram i tid. Den var 30–40 pst. mer ambisiøs enn hva en regjering normalt kan gjennomføre i det året den legges fram. Det var oppdraget til Stoltenberg. Derfor vil rapporten være på dagsordenen i de fleste møtene vi kommer til å ha i årene som kommer. Ingen forslag er avvist. Vi er i gang med gjennomføringen av flere av dem. Jeg hadde sammen med min danske kollega i København for to dager siden anledning til å gå gjennom en rekke forslag. Blant annet var vi enige om at Norge og Danmark seriøst skal gå gjennom hele utenriksrepresentasjonen for å se om vi kan gjøre mer sammen – et eksempel på dette.

Så til Island. Vi skal vise solidaritet med vårt broderfolk på Island. Vi har tett kontakt. Vi har tett politisk dialog, og vi følger opp så godt vi bare kan. Den islandske finansminister er i dag i Oslo i samtale med sin norske kollega. Det er et uttrykk for dette. Jeg er enig med representanten Lundteigen som sier at vi nå må støtte Island slik at de får mulighet til å arbeide seg ut av uføret på en realistisk måte. Han omtalte også en realistisk plattform for et langsiktig norsk-islandsk samarbeid. Jeg deler fullt og helt den ambisjonen.

Så skal vi minne om at det ikke var noen naturkatastrofe som rammet Island. Det var en menneskeskapt situasjon, frembrakt av finansverdenen og bankvesenet gjennom års utvikling. Strategien vi må følge, er derfor at vi på en anstendig måte setter Island i stand til å arbeide seg ut av dette uføret. Der kan Island regne med Norge. For å lykkes med det er det den norske regjeringens vurdering at det er avgjørende med en internasjonal ramme rundt det økonomiske gjenreisningsprogrammet Island har. Norge

alene kan ikke, bør ikke, løfte dette alene. Men det er gjennom en ramme, forankret i IMF, godt støttet av Norden og andre nærstående land, at Island kan arbeide seg gjennom det. Derfor har vi støttet den islandske regjering i det møysommelige gjenoppbyggingsarbeidet til regjeringen, og der kan Island regne med vår støtte videre. Vi merker oss signalene fra den islandske statsminister, at de planene ligger fast, selv om vi nå venter på en mulig folkeavstemning, antakeligvis i slutten av februar, omkring dette elementet som gjelder den såkalte Icesave-avtalen. Men Norge vil – og dette har Stortinget gitt veldig klart uttrykk for da man ga støtte til den lånepakken som kom – forholde seg veldig nøye til IMF's opplegg for Island, og der ligger også tryggheten, stabiliteten, for at Island kan gjenvinne den tilliten som landet fortjener, gjennom sitt hardt arbeidende folk, og som er avgjørende for at programmet skal lykkes.

Vi har stor forståelse for at dette har vært en vanskelig sak på Island, og at vanskelighetene og fordøyelsen av denne utfordringen ikke er over. Derfor er det viktig å ha tett kontakt på alle nivåer med Island, som vi har på regjeringshold, men også parlamentarisk og gjennom andre kanaler. Men som sagt, jeg tror det er viktig å understreke at støtten til Island skjer innenfor et internasjonalt samarbeid, at IMF er et viktig fundament for det Island skal gjennomføre, og fra norsk side står vi altså ved vårt løfte om å yte lån til Island. Det skal holdes nær kontakt med de andre nordiske land om dette, og det er viktig for Island selv og for forholdet til andre land at de er i stand til å overholde sine internasjonale forpliktelser, herunder EØS-forpliktelsene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Peter N. Myhre (FrP) [10:54:19]: Utenriksministeren nevnte Østersjøsam arbeidet, og de tre baltiske landene er jo nå alle medlemmer av EU, og de er medlemmer av NATO. Spørsmålet mitt til utenriksministeren er i hvilken grad utenriksministeren ser for seg en ytterligere integrering av de baltiske landene i det nordiske samarbeidet, og om man på sikt ser for seg at det nordiske samarbeidet kan utvides – Nordisk Råds arbeid utvides – med tre medlemmer, fra fem til åtte.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [10:54:55]: Det har siden tidlig på 1990-tallet pågått en spennende utvikling i den såkalte fem pluss tre-kretsen som representanten refererer til. Jeg arbeidet i en annen funksjon i regjeringssystemet da dette arbeidet begynte, og vi fikk besøk av parlamentarikere og regjeringsmedlemmer fra de tre baltiske land til Nordisk Råd, og etter hvert ble det et ganske finmasket nettverk av møter mellom statsråder, regjeringsmedlemmer og også parlamentarikere mellom de fem og mellom de tre. Jeg tror Norden skal stå som Norden. Jeg tror Nordisk Råd skal fortsette å være for de fem nordiske land. Men jeg tror at Nordisk Råd, som er så etablert og forankret, kan ha åpne dører til fem pluss tre, og også til andre konstellasjoner. Jeg hørte representanten Hareide omtale Hviterussland. Der er jeg enig i at Nordisk Minis-

terråd, den nordiske dimensjonen, er en interessant ramme for å arbeide mot et slikt land. Jeg tror imidlertid at vi skal holde fast ved den nordiske bunnplanken, men i samsvar med de nordiske tradisjoner ha åpenhet, særlig i retning av de baltiske land, som vi er sterkt knyttet til.

Ivar Kristiansen (H) [10:56:09]: Utenriksministeren omtalte den meget interessante Stoltenberg-rapporten. Oppfattet jeg utenriksministeren rett da jeg forsto det slik at det tas initiativ til at denne rapporten vil undergis en behandling i Stortinget? Det er mitt ene spørsmål. Det andre går på utvidet samarbeid, som det har vært snakket mye om, også på enkelte konkrete områder. Tas det noen nye initiativer innenfor utvidet nordisk samarbeid og koordinering innenfor bistandsområdet, og også innenfor utenriks-tjenesten, som representanten Foss var inne på i sitt innlegg?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [10:57:04]: At Stoltenberg-rapporten skal behandles i Stortinget, det har man vel ikke sett for seg, men at den gjøres til gjenstand for debatt helhetlig og enkeltvis om sine forslag, det har jeg ønsket veldig velkommen, og det kan være naturlig å komme tilbake til det i min utenrikspolitiske redegjørelse og ved andre anledninger – vi gjør det jo også her i dag. Og jeg tror det er viktig at Nordisk Råd fortsetter å holde fokus på Stoltenberg-rapportens oppfølging, debatterer den og på en måte holder regjeringene ansvarlig for fremdriften.

Når det gjelder bistand, er det jo også en langvarig nordisk tradisjon for samarbeid mellom bistandsmyndigheter, og på mange områder er det tett samordning mellom nordiske land i gjennomføring av bistand. Det kan leveres helsesamarbeid med et land koordinert av ett nordisk land hvor de andre nordiske landene bidrar. Det er ikke spesifikt nevnt i Stoltenberg-rapporten. Utenriks-tjenesten er spesifikt nevnt, og der går administrasjonene tett igjennom. Jeg kan nevne at jeg om noen uker skal åpne den norske ambassaden sammen med Kronprinsen i Astana, Kasakhstan. Der vil Finland ha et kontor, i den nordiske ambassaden, og slik kommer vi til å arbeide mer og se mye mer av, tror jeg, i årene som kommer. Det er også godt for Nordens profil.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:58:11]: Eg er godt fornøgd med dei signala som utanriksministeren gir i sitt svar knytte til problemstillingane på Island. Eg opplever eit tydeleg signal om at me skal ha ei solidarisk holdning, at me skal vere med og ta ansvar. Ja, det er riktig at dette er eit menneskeskapt problem, men det er nokre veldig få institusjonar og få menneske som har sett Island i denne situasjonen, og me har òg andre problemstillingar som er menneskeskapt, klimaet, som krev at me tek grep og handlar. Mitt spørsmål var knytt til at dersom Island no seier nei til Icesave-avtalen, vil IMF truleg stanse utbetalingane til Island. Vil da den solidaritetsholdninga som utanriksministeren legg vekt på her, stå fast, sjølv om Island seier nei til avtalen?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [10:59:13]: Det er en interessant debatt – hvem var ansvarlig? Det var altså

gjennom mange år vedtak som bygde opp til en situasjon som mange advarte mot, så jeg vil jo si at det er det islandske samfunn og det islandske politiske system som gjorde det mulig at situasjonen oppsto. Derfor må også Island gis mulighet til å arbeide seg ut av situasjonen.

Jeg vil av forståelige grunner ikke spekulere i hva som vil være Norges holdning etter et eventuelt nei i en folkeavstemning – jeg tror det spørsmålet for øvrig er helt åpent. Det jeg kan bekrefte, er at hvis Island arbeider etter de intensjoner regjeringen nå har lagt til grunn, og som IMF har lagt til grunn for at den første delen av lånet er utbetalt, vil Norge fortsatt mene at det er et godt grunnlag. Men jeg minner om, og inviterer til å lese igjen, Stortingets vedtak da vi gjorde dette lånet tilgjengelig, som er ganske klart når det gjelder å understreke Islands forpliktelser til å gjøre opp for seg. Det må vi ta med. Men vi skal gjøre det vi kan for å støtte den islandske regjeringen i det veldig djerne programmet de nå har lagt opp til å gjennomføre, og vi håper at også IMF og de landene som er med og gir lån, kommer til å støtte opp om det.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [11:00:24]: De som har deltatt i det nordiske samarbeidet, ser at det er veldig fokusert mot Østersjøområdet. Det er gjerne naturlig, fordi et flertall av de nordiske landene omkranser dette området. Samtidig ser vi at det skjer mye interessant i Arktis. Nordisk Råd har jo også arbeid knyttet opp mot Arktis.

Norge har en betydelig rolle når det gjelder å få fokuset nordover mot Nordvest-Russland, og mot det som skjer i Arktis. Det skjer mye innenfor energiutvinning, fiskeri, miljø, transport osv. Vi ser at det er mange aktører – bl.a. Russland, USA og Canada – som ønsker å ha en rolle i det som nå skal skje fremover i Arktis. Føler statsråden at Norden har en tilstrekkelig lederrolle i forhold til utviklingen i Arktis?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:01:30]: Som jeg sa: Det spennende er jo at de nordiske landene sitter i alle disse rådene: Arktisk Råd, Barentsrådet og Østersjørådet. Når det gjelder Arktis, finnes det to nordiske kyststater: Danmark-Grønland og Norge. Vi har en særrolle når det gjelder ansvar i Arktis. Og det er ikke Norden mot de andre tre landene som representanten nevnte, men det er Norge, Danmark, Grønland, Russland, Canada og USA. De har møttes i kyststatsammenheng i 2008, og vil møtes igjen i 2010 for å diskutere det særegne ansvaret. Der er jeg ganske trygg på at Norge og Danmark, også støttet opp av de andre nordiske landene når vi møtes i Arktisk Råd, vil sette dagsorden. Vi har kunnskap og engasjement, og kommer til å fortsette å ha det som ambisjon.

Så er det viktig at Norden kan opptre med en form for konsistens i alle disse rådene. Men jeg vil jo mene at Nordisk ministerråd ikke skal gjøre Arktis til et hovedinnsatsområde; det skal Arktisk Råd gjøre, og Norge er til stede i begge.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed over.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Bendiks H. Arnesen (A) [11:03:02]: Delekasjonens medlemmer har vært svært aktive i Nordisk Råds arbeid. La meg også få berømme det viktige arbeidet som Foreningen Norden står for.

Arbeidet med å fjerne hindringer mellom nordiske land er høyt prioritert i Nordisk Råd og av delekasjonen, og vi har et nært samarbeid med Nordisk grensehinderforum, som saksordføreren omtalte. Men konklusjonen når det gjelder fjerning av grensehinder, blir for ofte at det ikke er mulig å endre nødvendige regler og dermed fjerne viktige hinder. Delekasjonen har derfor bedt statsministeren om å ta opp med sine nordiske kolleger at det må fattes politiske vedtak med klare instruksjoner til embetsverket vedrørende arbeid med å fjerne grensehindre og hindre at nye oppstår.

Jeg er glad for at Regjeringen i sin melding sier at man har pålagt departementene å ta spesielt hensyn til dette i utarbeidelsen av nye lover og regler, særlig ved innpassing av EU-direktiv i det norske lovverket.

En annen problemstilling er at finanskrisen har skapt store bevegelser på det nordiske arbeidsmarkedet, og vi ser at innbyggere fra våre naboland sies opp og reiser hjem. Grensehinderforumet registrerer at det i noen tilfeller er uklart hvilke rettigheter disse arbeidstakerne har. Delekasjonen har tatt opp saken med samarbeidsministeren, og jeg håper at Regjeringen finner en løsning slik at den enkelte arbeidstaker ikke havner mellom to stoler.

Nordisk Råd og delekasjonen har utviklet et godt parlamentarisk samarbeid med Russland, både sentralt og med Nordvest-Russland. Jeg minner om at den nordlige dimensjonen er et likeverdig samarbeid mellom EU, Russland, Island og Norge. Det neste parlamentariske forum for den nordlige dimensjon vil ventelig bli i Tromsø i februar 2011.

Delekasjonen spiller også en aktiv rolle i Nordisk Råds samarbeid med Baltisk parlamentarisk forsamling. De baltiske land er blitt hardt rammet av finanskrisen, og jeg mener derfor at samarbeidsbåndene mellom våre områder ytterligere kan forsterkes, men da etter dagens mønster, slik vi har hørt tidligere i debatten.

Samarbeidet med landene i øst skjer ikke på bekostning av landene i vest. Det er et meget godt samarbeid med Vestnordisk Råd, som er samarbeidsorganet mellom Island, Færøyene og Grønland.

Olemic Thommessen (H) [11:06:17]: Den nordiske samarbeidsministeren var i replikkordskiftet inne på spørsmålet om innholdet av det nordiske språksamarbeidet og betydningen av den nordiske språkdeklarasjonen. Det er bra. Jeg håper at det er et tema vi vil følge opp i tiden som kommer, for språk er viktig. Det er selve limet i det nordiske samarbeidet. Dessverre ser vi at de nordiske språkene i noen grad utvikler seg fra hverandre i en tid hvor man kanskje skulle tro at det ville være grunnlag for det motsatte. Det handler rett og slett om innflytelsen fra engelsk

og hele den problemstillingen som vokser frem i forhold til globalisering og språk.

Språkekspertene anslår at av de 6 700 språk som antas å bli snakket i verden i dag, vil kanskje halvparten være borte om noen få tiår. Da er det viktig for oss å ta de signalene. Det vil i dette arbeidet være viktig å ha en bredt forankret handlingsplan som involverer hele bredden av samfunnsgrupper, og det er viktig å være konkret og relevant.

I disse dager har vi en sak som jeg tror det kunne være greit å ta fatt i og bruke som eksempel. Det dreier seg om Språkrådets initiativ når det gjelder fornorskning av dataspråket. Data er et nytt felt, som alle de nordiske landene har et språkfaglig arbeid i forhold til. Alle de nordiske land har et språkråd som jobber opp mot en teknologigruppe der næringsliv og bransjer er med, for å se på hvordan man skal tilpasse dataspråket til det nasjonale språket. I Norge er det dessverre slik at det rådet som jobbet med teknologiterminologi, gikk konkurs i 2001, og siden har vi kommet litt i bakleksa med det. Jeg håper at det er noe Kulturdepartementet vil ta tak i og få på plass.

I alle fall: Dette arbeidet er også forankret i næringslivet gjennom IBM, Microsoft og Opera Norge, som alle tre er med i dette arbeidet. Dette er et felt som vi åpenbart bør koordinere, i det minste med de andre skandinaviske landene. Det er jo synd hvis vi ikke engang på et nytt område, der vi ikke har lange språktradisjoner å støtte oss til, skulle greie å få til i hvert fall noen grad av språklig fellesskap – og få de skandinaviske språkene til å utvikle seg parallelt.

Vi vil komme tilbake til språk, både i kulturpolitikken og i utdanningspolitikken, og jeg vil minne Regjeringen om at nordisk språkarbeid dreier seg om mer enn utdanning.

Torgeir Trældal (FrP) [11:09:37]: Forsikrings- og classeselskapene har observert en økning i antall skipsuhell på verdensbasis.

Kystverket er bekymret for uhellsutviklingen for skip i kystnære farvann.

På et foredrag i Maritimt Forum 26. oktober 2009 påpekte kystdirektøren at en hadde mer enn 100 grunnstøtinger langs norskekysten årlig.

Det er forventet en økning i skipstrafikken i årene som kommer, spesielt knyttet til olje- og gassvirksomheten i de nordlige områdene – bl.a. fra det russiske Sjtokmanfeltet. I tillegg er det økt interesse for å opprette kommersiell skipstransport gjennom Polhavet, enten ved en revitalisering av den nordlige sjørute eller ved en ny transpolar direkterute.

Det er derfor behov for å se nærmere på mulige tiltak for å bedre sjøsikkerheten og evnen til å gi assistanse til fartøy som kommer i en nødssituasjon i de nordlige havområdene. Fremskrittspartiet har over lengre tid pekt på viktigheten av at sjøsikkerheten i norske farvann økes betraktelig. Sjøsikkerheten i nordområdene er en stor utfordring, ikke bare for Norge, men for alle nordiske land, inkludert Russland.

Ved å bruke øst-vest-passasjen vil man ved en trans-

port fra det fjerne Østen til Europa kunne seile 30 pst. raskere enn med dagens rute, noe som vil være til stor glede for alle som driver i den bransjen. Skipsselskapet Beluga har allerede tatt ruten i bruk fra mai til september, i sommerhalvåret.

Nordområdene er internasjonalt farvann. Det er et ansvar for alle de nordiske landene – og ikke minst Russland – å gjøre den nordlige sjøruten trygg ved å iverksette proaktive tiltak som overvåking, slik at man når maritime nødssituasjoner inntreffer, har en beredskap for å kunne aksjonere og berge liv og beskytte eiendom.

Det vil også være en oppgave for alle land i Barentsregionen å ta ansvar for en ny sjørute gjennom Polhavet der en kan transportere gods på en sikker måte, og der man er i stand til å opprettholde en helhetlig sjøsikkerhet og oljevern når det oppstår en nødssituasjon i nordområdene.

Dette kan kun gjøres ved å innføre et globalt politisk regelverk – ved å sette opp regler for taubåter, hvordan en skal iverksette overvåking, osv.

Nordisk Råd må ta denne utfordringen på alvor og samle alle land i Barentsregionen, inkludert Russland. Å få til et konkret samarbeid med Russland er særdeles viktig i denne situasjonen, og jeg ber om at Nordisk Råd ser til de tre nordligste fylkene våre – Nordland, Troms og Finnmark – som allerede har 20 års erfaring i å samarbeide med Russland, både mann til mann og innen industrien.

Ingalill Olsen (A) [11:12:53]: Klimaendringene gjør at isen smelter og gjør havet i Arktis mer tilgjengelig. Med økt tilgjengelighet vil vi også få mer menneskelig aktivitet i området. Vi vil bl.a. få en økt utnyttelse av de rike matressursene og naturressursene i Arktis – og økt turisme. Dette gir en rekke muligheter for samfunnene i nord, men det stiller også krav til at vi lager felles kjøreregler som tar vare på miljøet i Arktis.

De siste årene har vi sett en eksplosiv økning i antall skip som opererer i Arktis. Vi snakker om fiskefartøy, skip som frakter varer, og cruiseskip. Ifølge rapporten fra Arktisk råd om shipping i Arktis var det i 2004 6 000 individuelle skip som opererte i dette området. Problemet med dette er at vi ikke har det internasjonale regelverket på plass for å stille krav til skipene og mannskapet om bord. Vi har heller ikke den nødvendige infrastrukturen på plass i form av havner og redningstjeneste.

Jeg er glad for at det er satt ned en arbeidsgruppe under Arktisk råd som skal forhandle fram en avtale om søk og redningstjeneste i Arktis. I de store havområdene og med den svært begrensede redningskapasiteten som i dag finnes, er en slik avtale virkelig nødvendig. Vi har i Antarktis sett ulykker med skip hvor hell og godt vær har gjort at vi har unngått de helt store katastrofene. Vi kan ikke stole på det samme hullet i våre områder, og en samarbeidsavtale må på plass så fort som mulig.

Med den kulden som er her i landet akkurat i disse dager, er det lettere å forestille seg omfanget av og vanskelighetene med hensyn til et redningsarbeid ved en eventuell ulykke i disse områdene. Jeg ber om at det settes trykk på arbeidet med å få på plass et bindende regelverk i FNs sjøfartsorganisasjon, IMO, for skip og mannskap som fer-

des i islagte farvann. I dag er det slik at det ikke stilles forskjellige krav til skip eller mannskap enten man seiler på cruise i Karibia eller rundt Svalbard. Det er åpenbart at det må stilles andre krav til å ferdes mellom isfjell enn til å ferdes i Middelhavet.

Samtidig som cruisetrafikken er en utfordring er det også muligheter for turisme i dette området. Men det må skje i samarbeid med urbefolkningen i disse områdene. Arktis består av ren, uberørt natur med mange muligheter for unike naturopplevelser, og hvis vi utnytter dette på en ordentlig måte, vil det være til det beste for regionen.

Ivar Kristiansen (H) [11:16:18]: Jeg er ganske overbevist om at de fleste innbyggerne i hele Norden forventer av sine parlamentarikere at man er veldig «hands on» i disse spørsmålene, og at man stiller som krav at nordisk samarbeid skal utvikles. Debatten i dag har jo vist at vi på ingen måte er kommet til noen slags veis ende – snarere tvert imot.

Saksordføreren illustrerte dette på en utmerket måte i sitt innlegg, og selv om han tok seg en sving innom Jan Erik Volds behov for å komme seg raskere mellom Oslo og Stockholm, illustrerer det bare hvor vanskelig denne øst-vest-tenkningen er, fordi det også ligger i den nordiske – og kanskje i størst grad i den norske – tenkningen at man handler i retning nord-sør. Vi går glipp av så mange muligheter i det nordiske samarbeidet, slik som vi har valgt å stille oss. Vi har ikke fått på plass noen slags enhetlig nordisk arena for samhandling innenfor utvikling, næringsliv og business på samme måte som man har sett at man har lyktes i Europa. Vi er faktisk i ferd med å bygge en enda sterkere grense til Norge enn det vi ser man gjør i andre land, i våre naboland og også utenfor Norden hvor man river grensene og bygger ned grensehinder.

Ordet «grensehinder» har jo på mange måter vært gjennomgangsmelodien i debatten i dag, forståelig nok. Det er ingen tvil om at før vi tar oss bryderiet når samarbeidsministeren sier at hinder må fjernes der det er mulig, må vi virkelig stille oss selv spørsmålet: Ja, ønsker vi det – gjør vi det? Er vi villig til å begynne å pirke på skatteområdet, på avgiftsområdet og på tollområdet, som er de viktigste hindrene for å utvikle samhandling og tenkning i retning øst-vest? Jeg er glad for at utenriksministeren har vært inne på at vi skal få en debatt om Stoltenberg-rapporten – den utmerkede rapporten som jeg tror fortjener en bred behandling i Stortinget.

Jeg er også glad for at flere har vært inne på behovet for at Norden har et aktivt samarbeid og en aktiv dialog med de baltiske nasjonene. Østersjøen er sannsynligvis verdens mest forurensete havområde, midt i vårt naboland. Finanskrisens innvirkning på de baltiske nasjonene er ganske brutal. Dette har også noe med sikkerhetspolitiske spørsmål å gjøre.

La meg bare etter fire år i Nordisk Råd si at noe av den viktigste erfaringen derfra er det nettverket som den parlamentariske kontakten og dialogen skaper. Det tror jeg er verdifullt for alle.

Per Rune Henriksen (A) [11:19:25]: Jeg tror det perspektivet som foregående taler, representanten Kristiansen, hadde på spørsmålet om grensehindrene og vår vilje til å – la meg si det slik – integrere oss med våre naboland, er veldig viktig. Jeg tror nok problemstillingen vil komme mer konkret opp fra sak til sak, og ikke når vi diskuterer det på generelt grunnlag.

Men jeg tror, som de fleste her, at betydningen av nordisk samarbeid er viktig for å ivareta Nordens identitet og å utvikle en felles identitet for å forsvare våre interesser i verdenssamfunnet og i Europa. Jeg tror også at det å utvikle det nordiske samarbeidet i retning av å fjerne grensehinder, styrke vår kultur og styrke mellomfolkelig samarbeid, er politikkfelt som folk umiddelbart vil ha et tettere forhold til enn til de store utenrikspolitiske posisjoneringene. Men jeg mener begge deler er viktig.

Og så vil jeg framheve den muligheten som vi har gjennom det nordiske samarbeidet til å ha kontakt med parlamentarikere fra spesielt EU-land. Vi hadde en debatt her etter utenriksministerens redegjørelse om EU- og EØS-spørsmål, hvor nettopp noe av det som ble framhevet, var at vi i Norden, med utviklingen slik den går i Europa, må ha et sterkere samarbeid med felles parlamentariske venner i EU-landene. Det er viktig at vi i Nordisk Råd strammer inn på ressursbruken og har strengere retningslinjer for hva vi bruker penger på, og hvordan vi bruker penger.

Jeg vil si to ord om miljø- og ressursutvalget, hvor jeg er medlem. Der skal vi nå ta opp og drøfte EUs fiskeripolitikk og Nordisk Råds holdning til dette. Dette er et utrolig viktig spørsmål for Norge. Dette er et eksempel på at vi kan bruke Nordisk Råd til å fremme våre nasjonale interesser og regionens interesser. Det skal være et seminar i København 27. januar i forbindelse med Nordisk Råd, og jeg håper vi også vil få se mange fra vår næringskomité der.

Avslutningsvis vil jeg si noen ord om det parlamentariske østersjøensamarbeidet, Østersjøkonferansen. Dette er også viktige kontakter, fordi her går vi utenfor det som er den nordiske grensen, og vi har kontakten med bl.a. Russland og de baltiske landene. Det som blir et prioritert område i 2010, er maritim politikk, og flere her har nevnt hvor viktig det er at vi også har et samarbeid med Russland. Det norske formannskapet i det parallelle regjeringssamarbeidet blir viktig for oss. Jeg mener at Norge her må bygge sitt formannskap på det parlamentariske sluttdokumentet fra BSPC-konferansen. Det er veldig viktig at norske regjeringsmedlemmer også deltar i konferansen på Åland i august 2010.

Vigdis Giltun (FrP) [11:22:51]: Det er mange områder der de nordiske landene kan få til mer sammen, også når det gjelder utfordringer med å bevare og videreutvikle de nordiske modellene for velferdsordninger og helse-tilbud. Det vil være mange fordeler ved at Norden søker mot felles løsninger, og at man i langt større utstrekning enn i dag drar nytte av hverandres erfaringer, kompetanse og forskningsresultater. Vi har en del felles utfordringer innenfor store sykdomsgrupper som demens, kols og diabetes og innenfor rusomsorg og psykisk helse.

I Nordisk Råds velferdsutskott skal man dette året se på de eldres situasjon med tema som demens og psykisk helse, og også på ulike tekniske løsninger som kan gi tryg- gere tilværelse for hjemmeboende eldre og pleietrengende. I den forbindelse er det viktig å ha med det etiske aspektet, og at tekniske løsninger i framtiden ikke skal erstatte behovet for pleie og omsorg av personell. Regjeringen har forpliktet seg til å føre en politikk som motvirker strømmen av kvalifiserte helsearbeidere fra fattige land. Da blir det viktig at så mange som mulig i arbeidsfør alder i de nordiske landene kan få mulighet til å delta innenfor arbeids- markedet, og at utdanningstilbudene i langt større grad retter seg mot å utdanne nok kvalifisert helsepersonell.

Det blir også viktig å redusere grensehindringene for alle dem som ønsker å bo, arbeide eller ta utdanning i et av nabolandene. Jeg skal gi et konkret eksempel: En enslig mor med et barn på ni måneder mistet 150 000 kr i trygd på grunn av grenseproblematikken. Moren flyttet med barnet over grensen til Sverige og dagpendlet til sitt lærlingutdanningssted i Østfold. Moren er norsk statsborger. Hun jobbet, skattet og gjennomførte sin lærlingutdan- ning i Norge. Hun var pliktig medlem av folketrygden, da hennes arbeidsgiver betalte trygdeavgift i Norge, men hun hadde ikke lenger trygderettigheter som enslig mor i Norge så lenge hun og barnet bodde i Sverige. Årsaken til at hun heller ikke fikk rettigheter som enslig mor i Sverige, var at hun ikke jobbet i og skattet til Sverige. Hun mistet også retten til barnehageplass i Norge selv om det var det som var mest riktig for at hun skulle rekke å komme seg på jobb, da bostedsadressen var Sverige.

Denne enkeltsaken tok jeg opp, og den ordnet seg som en unntakssak. Men det er bare ett av mange ulike tilfel- ler hvor folk ikke klarer kampen mot byråkratiet og gir opp – gir opp utdanning eller gir opp jobb, fordi det ikke nytter. I veldig mange tilfeller er det ikke mulig å finne felles løsninger landene imellom. Men det må jobbes for å finne harmoniserte løsninger som ivaretar tryggheten og velferden til dem som velger å bo vekselvis i forskjellige land.

Nordisk Råd viser til at det jobbes systematisk for å bedre forholdene, men det tar altså altfor lang tid. Det nordiske samarbeidet og sakene som behandles, må forankres bedre i parlamentene. Først da vil felles satsinger, samar- beid og erfaringsutveksling gjennom Nordisk Råd få en større betydning, noe som blir veldig viktig i årene som kommer.

Tone Merete Sønsterud (A) [11:26:13]: Det er bra at de nordiske landene har et nært samarbeid på de fleste – og jeg understreker på de fleste – områder i samfunnslivet, og at Regjeringen setter dette høyt på dagsordenen.

Det er viktig å huske på at samhørigheten mellom oss er geografisk, historisk og kulturelt betinget. Vi har mange fellestrekk. Vi er parlamentariske demokratier, vi har en ganske lik samfunnsstruktur, vi har en stor del av felles- skap i språk og litteratur og deler en felles kulturarv i vid forstand – som flere har vært inne på.

Det nordiske fellesskapet er ikke et fellesskap bygd om- kring en maktblokk eller en fasttømret internasjonal orga-

nisasjon som har som hovedoppgave å la landene tale med én stemme overfor den øvrige verden. Nordens fellesskap er et fellesskap i verdier, en samfunnsmodell eller visjon som vi prøver å virkeliggjøre i våre nordiske stater. Der- for blir det først og fremst gjennom hverdagens arbeid og det tålmodige reformarbeidet vi profilerer Norden og gir samarbeidet innholdet.

Så er det helt klart at på mange områder kan de nordis- ke landene få til mye mer sammen enn hver for seg, bl.a. når det gjelder klima, miljø, næringsliv, samferdsel og ikke minst grensehindringer, som mange har vært inne på.

Arbeidet med å bygge ned grensehindringene er en gammel sak. Det skaper som regel et stort engasjement, noe også debatten i dag har vist. Mye arbeid er gjort i den forbindelse, men det står fortsatt hindringer igjen. I dag krysser nordiske borgere grensene for å arbeide, drive næringsvirksomhet eller studere. Mange møter hindringer som skaper utfordringer i hverdagen. Derfor er det viktig at vi i den grad det er mulig bygger dem ned, slik mange har snakket om før i dag. Grensehinderforumet er viktig i så måte, men jeg vil også nevne Grensetjenesten i Moro- kulien, som driver et omfattende informasjonsarbeid. De gjør en god jobb med å legge til rette for personer og be- drifter som vil ha økonomisk aktivitet og vekst på begge sider av grensen.

Innenfor næringslivet vil også det nordiske samarbei- det bli viktig i framtiden, bl.a. når det gjelder innovasjon, kreative industrier, reiseliv og ikke minst det å kombinere økonomisk vekst med miljøvennlige satsinger.

Når det gjelder samferdsel, er ikke det lenger en for- malisert del av det nordiske samarbeidet, men det er ikke mindre viktig av den grunn. Det nordiske regjeringssam- arbeidet innenfor transportsektoren legger vekt på å frem- me effektiv, sikker og miljøvennlig transport og trafikk i Norden og nærområdene. I denne forbindelse vil også jeg fokusere på kommunikasjonen mellom våre hovedsteder. Her har vi virkelig en mulighet til å få gjort noe. For ek- sempel kan toget helt klart konkurrere med flyet på strek- ningen Oslo–Stockholm. Dessverre er togforbindelsen alt- for dårlig i dag, men det må vi kunne gjøre noe med. Jeg er glad for at både saksordfører og flere andre har vært inne på dette i sine innlegg.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:29:18]: Jeg er glad for utenriksministerens innlegg og vår felles ambisjon om å opptre overfor Island slik at det sikrer både stabilitet og den nødvendige solidaritet. Situasjonen på Island er nå slik at man kan risikere at det blir et nei til Icesave-loven ved folkeavstemningen 20. februar. Som utenriksministe- ren sa, kan en ikke forskuttere nå hva som da vil være naturlig norsk opptreden.

Imidlertid må Norge understreke helt klart at Island må stå ved sine internasjonale forpliktelser og eventuelt støtte løsninger gjennom internasjonale tvisteløsningsme- kanismer, for her foreligger det jo ingen nødrett for islen- dingene. Innenfor denne ramme er imidlertid spørsmålet hva Norge bør og kan gjøre for å støtte Island bilateralt. De som har hatt makta og kapitalen på Island, har latt seg blinde av grådighetskapalet. Nå er det islendingene

flest som må betale for dette. Hele samfunnet er i en djup krise, mye djupere enn det som ennå har kommet det norske folk for øre i offentligheten. Norge er en liten nasjon. Vår styrke har vært at vi har evnet å stå sammen i vanskelige tider og derfor har kunnet løfte i fellesskap. Også vi er svekket av finanskrisa, men vi har handlingsrom. Vi kan velge.

Norge er med i utviklings- og hjelpearbeid over hele kloden, og vi kan ikke stå som passive tilskuere til islendingenens nød. Vi må strekke ut handa – og slik ta vårt valg. Både Pensjonsfondets tidligere tap og siste års eventyrlige gevinster kom fra finanskrisa. Pensjonsfondet er vår felles eiendom, og det er min oppfatning at det å konvertere en avgrenset, liten del av Pensjonsfondet til et lån til Island på gunstige, men reelle økonomiske vilkår vil være et godt valg. Et slikt lån vil være et handslag til en annen liten nasjon, til et broder- og søsterfolk. Det vil også være et valg som er i samsvar med vår egen – og jeg understreker vår egen – realpolitiske interesse. Det vil styrke grunnlaget for langsiktig solidaritet mellom to nasjoner som står overfor store utfordringer på sikt. Det vil styrke det nordiske samarbeidet. Men jeg vil understreke at Island står ikke overfor noen nødrett. Island må ta kostnadene ved de valg som den politiske ledelsen der har tatt, men løsningsen må skje på en internasjonal anerkjent måte dersom det er konflikt i forhold til hva som er forpliktelsene som finansakrobatene har brakt det islandske folk opp i.

Eirik Sivertsen (A) [11:32:34]: Den 22. oktober 2009 vedtok Stortinget å opprette en delegasjon til det arktiske parlamentarikersamarbeidet. Delegasjonen består av seks medlemmer og seks varamedlemmer. Inntil da var Stortinget representert med ett medlem i det arktiske parlamentarikersamarbeidet, og de siste åtte årene var det Hill-Marta Solberg som representerte Stortinget. Basert på hennes erfaringer som mangeårig leder av samarbeidet, og på den politiske utviklingen nasjonalt og internasjonalt, fant Stortinget det riktig å styrke deltakelsen i det arktiske samarbeidet. Det var etter min mening en klok beslutning.

Arktis og nordområdene har de siste årene igjen fått en stadig større plass i nasjonal og internasjonal politikk, og det er særlig to grunner til det. Det er klimaendringene, og det er naturressursene. Arktis er det området hvor klimaendringene skjer forstest, og resultatene av klimaendringene er det lett å få øye på. Temperaturøkninger i Arktis skjer dobbelt så fort som gjennomsnittet i verden, og resultatet er at isen smelter – grønlandsisen smelter, havisen smelter, og permafrosten tiner. Konsekvensen av dette er mange og alvorlige både for mennesker og for dyr, og særlig blir urfolkene i disse områdene hardt rammet. Bildet av isbjørnen som klamrer seg til isen som smelter rundt den, er på mange måter blitt det globale bildet på de klimautfordringene vi står overfor.

Jeg vil gi honnør til utenriksminister Gahr Støre for det arbeidet han har gjort sammen med tidligere visepresident i USA, Al Gore, for å formidle budskapet om at isen i Arktis smelter, til det internasjonale samfunnet. Senest på klimamøtet i København ble de siste vitenskapelige dataene om utviklingen presentert. Det er viktig at vi som bor

her i nord, klarer å formidle til resten av verden hva som faktisk skjer, og det synes jeg utenriksministeren gjør på en god måte.

Den andre faktoren som gjør at det internasjonale samfunnet ser nordover, er de rike naturressursene som finnes der. Allerede i dag er ressursene – og rikdommen – som hentes ut av de arktiske områdene, enorme. Det er store fiskebestander, det er enorme olje- og gassforekomster og mineraler, for å nevne det viktigste. President Medvedev har utpekt det arktiske Russland som landets ressursbase i det 21. århundre. Noe av bakgrunnen for dette er antagelsen om at de største uoppdagede ressursene av olje og gass finnes nord for polarsirkelen. De rike naturressursene, kombinert med prosessen med å avklare grensene på kontinentalsokkelen mellom arktiske kyststater, har ført til mange og til dels dramatiske overskrifter i nasjonale og internasjonale media. Dette er på mange måter sterkt overdrevet, etter min mening. Alle kyststatene har forpliktet seg til å følge reglene i FNs havrettskonvensjon ved avklaringen av grensene på kontinentalsokkelen, også i Arktis. Med de betydelige interessene vi i Norge har i nordområdene, vil det fortsatt være viktig å ha stor oppmerksomhet om hva som foregår der, og styrkingen av det arktiske parlamentarikersamarbeidet er et viktig bidrag i så måte.

Gunn Olsen (A) [11:35:54]: Etter at både statsråd Aasrud og utenriksminister Jonas Gahr Støre har hatt innledninger i dag, synes jeg det er ganske åpenbart at Regjeringen prioriterer det nordiske samarbeidet. Også alle de som har hatt ordet i debatten, gir uttrykk for hvor viktig det samarbeidet er – og ikke bare er det viktig, men det er på mange vis et ganske unikt prosjekt.

Da er det, som bl.a. representanten Kielland Asmyhr var inne på, vår oppgave også i dette storting å fylle denne viktigheten med innhold. Bare dersom vi parlamentarikere i Norden tar vår jobb i Nordisk Råd på alvor, blir det resultater for folks hverdag i Norden. Det er brei politisk enighet om at arbeidet i Nordisk Råd skal forankres best mulig i parlamentene og i fagkomiteene, og vi som er medlemmer i Nordisk Råd, må søke å bringe videre viktige saker og innspill fra våre egne debatter i Stortinget. Gjennom arbeidet i komiteene i Nordisk Råd er det ganske enkelt å få øye på at vi har felles utfordringer i de nordiske landene. Grensehinder er nevnt av mange, men det gjelder også på områder som rus, psykiatri, vold, barnevern, utdanning og ikke minst miljø.

Vi må bestrebe oss på at arbeidet i Nordisk Råd ikke blir et venstrehåndsarbeid. Det bør være attraktivt å være medlem i Nordisk Råd, men da må vi føle at vi har god oversikt over den jobben vi skal gjøre. Jeg har lyst til å berømme vårt eget sekretariat i Stortinget, som jeg synes er kjempeflinke til å bistå oss representanter. For øvrig tror jeg at Nordisk Råd som institusjon – om jeg kan bruke den betegnelsen – har et stort forbedringspotensial, for min egen erfaring, i alle fall, tilsier at det tar ganske lang tid å bli kjent med Nordisk Råds arbeidsrutiner, som er veldig annerledes enn det vi er vant med. En forutsetning for at vi skal gjøre en god jobb, er at det blir lagt til rette på best mulig måte.

Anna Ljunggren (A) [11:38:38]: I løpet av de siste årene har menneskehandel vært et sentralt tema i det nordiske samarbeidet. Det er også tatt flere vedtak, både i FN og i Europarådet, med bred oppslutning. Det er etablert prosjekter innenfor kampen mot menneskehandel, basert på nye retningslinjer for 2009–2013, som er godkjent av samarbeidsministrene. Det er også verdt å nevne at Nordisk Ministerråd særlig har rettet sin innsats inn mot menneskehandel og for utsatte barn og unge.

Handel med mennesker er en grov krenkelse av menneskerettene og en særlig alvorlig form for kriminalitet, som bidrar til moderne slavehandel. Menneskehandel er et komplekst tema, og det dukker hele tiden opp nye områder der ulike former for menneskehandel foregår. Menneskehandel truer ofrenes rett til frihet fra slaveri, retten til selvbestemmelse over egen kropp, retten til frihet fra nedverdiggjørelse, ydmykelse og umenneskelig behandling og i ytterste konsekvens retten til å bestemme over sitt eget liv.

Handel med mennesker synes å øke både nasjonalt og internasjonalt, og det er anslått at handel med mennesker er blitt den nest største illegale næringen i verden – etter handel med våpen. Størst omfang har handel med kvinner og mindreårige, som lokkes eller flykter fra fattige land i håp om et bedre liv i den rikere delen av verden, men som ender opp i prostitusjon eller i andre former for utnyttelse.

Det er ingen tvil om at fattigdom og etterspørsel er to spesielt viktige årsaker til menneskehandel. Det er skremmende at det finnes et marked for menneskehandel i Norden i dag, der noen mennesker kjøper og utnytter kvinner og barn. Fattigdom, krig og ønsket om et bedre liv kan føre til at mennesker havner i klørne på menneskesmuglere, som har oppdaget at det finnes penger å tjene innenfor dette markedet. Prostitusjon er nevnt, men mennesker smugles også for å hjelpe til i typisk sesongrelaterte jobber, som til bærplukking, jobb i landbruk, men også i renholdsyrker, lagerarbeid og i byggebransjen.

Den norske regjeringen har prioritert arbeidet med å bekjempe menneskehandel høyt, noe som særlig framgår av «Stopp menneskehandelen», Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel. Under 2009-sesjonen i Stockholm i slutten av oktober i fjor var bekjempelse av menneskehandel et sentralt tema, både i utvalget jeg sitter i, og i en redegjørelse av Islands Árni Páll Arnason. Dette viste at Norge, Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd deler engasjementet for arbeidet med å bekjempe menneskehandel. Det skal leveres rapporter hvert år, noe som vil føre til at vi holder dette viktige politikkområdet varmt. Så lenge handelen med mennesker skjer i Norden, må vi sammen forsikre oss om at spørsmålet alltid finnes på den nordiske dagsorden.

Svein Roald Hansen (A) [11:41:40]: Representanten Kielland Asmyhr reiste problemstillingen: Hva kommer ut av det nordiske samarbeidet? Vi må vise resultater overfor innbyggerne for at vi skal forsvare kostnadene.

Dette er jo riktig, men det er også et eksempel på hvordan det som oppnås gjennom politisk arbeid, etter hvert tas for gitt. Vi har hatt passfrihet i Norden siden 1950-tallet.

Vi har hatt ett felles arbeidsmarked siden 1950-tallet. Det er jo et resultat av det nordiske samarbeidet. Det er kanskje nødvendig å minne hverandre – og ikke minst innbyggerne – om det. Når vi møter alle de svenske ungdommene på restauranter, både her i Oslo og andre steder, eller på hoteller, er det altså et resultat av politisk arbeid på 1950-tallet.

Det er ofte slik at problemene sitter i detaljene, og i dag blir det derfor detaljene, regelverket, som skaper problemer i denne frie flyten som vi har i Norden når det gjelder arbeidsmuligheter, bosetting osv. Det er selvsagt, slik mange har understreket, veldig viktig å bygge ned disse grensehindrene, men jeg har lyst til å understreke, i likhet med statsråden, at vi må ha realisme rundt hvor langt vi kan komme. Noen grensehindre både bør og kan helt sikkert fjernes, men noen problemer knytter seg også til reelle forskjeller i landenes lovgivning, på områder som ledighetstrygd, foreldrepermisjon, skatt og trygdeordninger, og som det er mer krevende å tenke seg fjernet. Et eksempel, i en rapport fra Hallo Norden, er et ektepar hvor far var ansatt i Norge, og mor var ansatt i Sverige, begge bor i Sverige, far får ingen foreldrepermisjon fra Sverige fordi han er ansatt i Norge – og heller ikke fra Norge fordi mor er i det svenske systemet.

Én ting er å avklare hvilket regelverk som skal gjelde, i hvert fall i forhold til arbeidssted og bosted, men det kan være vanskeligere hvis regelverket er ulikt. Her er vi i selve kjernen i forhold til lov og regelverk, hvor få land vil gi slipp på retten til å bestemme selv. Så hvis alle grensehindre skal fjernes, må regelverket harmoniseres, og derfor skal vi være litt varsomme med å forespeile at vi kommer dit.

For øvrig synes jeg det er gledelig at det, i nordisk sammenheng, synes å være betydelig mindre skepsis til å fordype samarbeidet, harmonisere regelverket og å tenke seg et felles nordisk samfunn, hvor grensene er klare og mest merkbare på kartet og ikke i hverdagen for de rundt 25 millioner menneskene som bor i Norden – i motsetning til hva det er når vi snakker om dette i en litt større, europeisk sammenheng. Det gjelder både her i salen og utenfor salen.

Kielland Asmyhr nevnte også at vi ikke greier å skape frihandel mellom naboer i Norden. Nei, det er jo fordi våre naboer tilhører EU-tollunionen, mens vi tilhører EFTA-tollunionen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 1 og 2.

(Votering, se side 1469)

Sak nr. 3 [11:44:52]

Interpellasjon fra representanten Torgeir Trældal til landbruks- og matministeren:

«Næringsmiddelindustrien opplever sterkere konkurranse, og dette vil bli enda tydeligere etter hvert som det blir en friere verdenshandel også for mat. Den proteksjo-

nistiske norske landbrukspolitikken har vært innrettet slik at det er blitt skjøvet en god del kostnader over på industrien. Norsk kjøttindustri har de høyeste avgiftene og gebyrene i Europa. Industrien etterlyser mer oppmerksomhet rundt rammebetingelsene nå som konkurransen i matvaremarkedet etter hvert vil styrkes.

Vil statsråden sikre næringsmiddelindustrien rammebetingelser som er på linje med våre viktigste konkurrentlands?»

Torgeir Trældal (FrP) [11:46:03]: Næringsmiddelindustrien er i stor grad basert på norske råvarer fra jordbruk og fiskeri. Mens den landbruksbaserte delen av næringsmiddelindustrien først og fremst leverer til det norske markedet, er den fiskeribaserte delen av industrien eksportrettet. Store samvirkeselskaper som Tine og Nortura har en sterk posisjon innenfor den landbruksbaserte delen av næringen. Næringsmiddelindustrien er den nest største industrinæringen i Norge målt i antall sysselsatte.

I 2007 var det 46 300 personer sysselsatt i næringen. Næringens andel av verdiskapingen utgjorde 1,5 pst. Matvareindustrien er lokalisert i alle deler av landet. Næringen har stor betydning for alle fylker i hele landet.

Næringsmiddelindustrien er Norges nest største industrinæring målt i sysselsetting. Kjøttvarebransjen står for om lag en fjerdedel av sysselsatte i næringen og fiskeindustrien for om lag en femtedel. De forskjellige bransjene er ulike både med hensyn til produkter, konkurranseforhold og reguleringsforhold. Næringsmiddelindustrien baserer sin produksjon i stor grad på norske råvarer, som kommer enten fra jordbruket eller fra fiskeriene.

Bedrifter med flere enn 100 ansatte står for om lag 45 pst. av sysselsettingen og knapt halvparten av produksjonsverdien i næringen.

Den landbruksbaserte næringsmiddelindustrien leverer først og fremst til det norske markedet. Det innebærer at det er vanskelig å utnytte stordriftsfordeler i like stor grad som for mange utenlandske konkurrenter. Konkurrentene til norsk næringsmiddelindustri er ofte store multinasjonale selskaper som kan bruke betydelige ressurser på å etablere og vedlikeholde markedsposisjoner.

I den landbruksbaserte delen av næringsmiddelindustrien har samvirkeselskaper som Nortura og Tine en sterk posisjon.

Fiskeindustrien eksporterer det meste av sin produksjon og må ha god konkurransekraft for å få omsatt sine produkter internasjonalt. Fiskeindustrien er avhengig av god markedsadgang.

Den landbruksbaserte delen av norsk næringsmiddelindustri har tradisjonelt blitt betraktet som hjemmekonkurrerende og med begrenset importkonkurranse. Næringen har imidlertid over tid blitt mer utsatt for internasjonal konkurranse. I perioden 1995 til 2006 har det vært mer enn en fordobling av importen av nærings- og nytelsesmidler, mens veksten i eksporten eksklusiv fiskevarer har vært vesentlig lavere. Næringen har likevel fortsatt en hjemmemarkedsandel på 85,6 pst. i 2006.

Spesielt konkurranseutsatt er industrien som produserer og bearbeider landbruksvarer, og som er omfattet av

ordningen med råvarekompensasjon, RÅK. Handelen med slike landbruksvarer er regulert i EØS-avtalen og innebærer at bedrifter som produserer og bearbeider landbruksprodukter, er mer utsatt for importkonkurranse enn bedrifter som produserer tradisjonelle landbruksvarer. Denne delen av næringsmiddelindustrien produserer ferdigvarer som iskrem, pizza, bakervarer, sjokolade, sauser og sukkertøy. Importen av RÅK-varer har økt jevnt de siste årene, fra 2,6 milliarder kr i 1995 til 6 milliarder kr i 2007. Norsk eksport av RÅK-varer har vært stabil på 0,9 milliarder kr i perioden.

Forskjeller i det generelle kostnadsnivået, råvarepriser og særavgifter mellom land kan bidra til betydelige prisforskjeller på en del matvarer og drikkevarer. Slike prisforskjeller gir også grunnlag for grensehandel. For enkelte næringsmiddelbransjer som sjokoladeprodusenter, øl- og mineralvannprodusenter og kjøttindustrien representerer slik grensehandel en stor utfordring.

Den proteksjonistiske norske landbrukspolitikken har medført et kostbart norsk landbruk som har tapt konkurransekraft for land som har mindre reguleringsstøtte. Dette har igjen gitt seg uttrykk i et ønske om eksport fra disse landene, og landbruket kom for første gang med i WTO-forhandlingene i Uruguay-runden som startet i 1986 og trådte i kraft i 1995. Utvidelsen av EU førte til økt liberaliseringspress, eksempelvis ved at New Zealand mistet sitt marked i Storbritannia da landet ble EU-medlem. Dette ga støtet til en full liberalisering av landbruket i New Zealand, noe som har skapt stor konkurransekraft for New Zealands landbruk og et ønske om markedsadgang for kjøtt som motytelse for markedsadgangen de selv ga på andre områder som forhandles i WTO, eksempelvis industrivarer. Denne typen landbrukspolitikk har vært et av EUs største mareritt – de har et ønske om å bruke mindre av totalbudsjettet sitt på landbruk.

Sverige vedtok deregulering av landbruket i 1989, dvs. før de ble medlem av EU.

I Finland var det hard debatt om landbrukspolitikken på starten av 1990-tallet. Det Finland gjorde, var å styrke næringsindustrien ved å myke opp rigide produksjons- og markedsreguleringer som begrenset konkurransen og hindret næringsindustrien i å utvikle seg.

Tidspunktet for inngåelse av hovedavtalen for landbruket var da Norge fortsatt var i en situasjon der det handlet om å produsere nok mat – volumorientering. Den industrielle bearbeidingsgraden av råvarene var liten og næringsmiddelindustrien liten og lite avansert. Den politiske forståelsen av og tenkningen rundt næringsmiddelindustrien og forbrukerbehov utover å bli mett var liten. Dette medførte at industrien ble sett på som et haleheng til primærproduksjonen, og at man fokuserte på bondens inntekter framfor konkurransekraft i forhold til naboland. Man mistet fokus på konkurransekraft i forhold til konkurrerende produktgrupper, som er et av problemene i dag.

Summen av dette er at vi får høyere forbrukerpriser og produksjonskostnader enn nødvendig. Vi er ikke kritiske nok til hvilke ordninger som innføres, og hvordan de finansieres. Vi forblir produksjonsvolumfokuset framfor forbrukerbehovfokuset.

Vårt mål må være å sikre at vi over tid, uavhengig av politiske svingninger og internasjonale avtaler Norge velger å inngå, skal ha en næringsmiddelindustri som har forutsigbare rammebetingelser. Det kan ikke være som i dag, at vi har Europas høyeste gebyrer og kontrollavgifter for næringsmiddelindustrien.

Vi vet at utenlandske konkurrenter har, og vil ta, økende konkurranseandeler av det norske markedet framover. Da må den norske industrien kunne kompensere dette markedstapet gjennom eksport.

Vi må sørge for at rammebetingelsene i Norge ikke må være mer kostnadsdrivende enn for sammenliknbare land, samt legge til rette for at råvareprisene beveger seg ned mot nabolandnivå.

Kjøtt og fisk må likestilles når det gjelder avgiftssatser. Det er helt urimelig med ulik avgiftssetting. Begge deler er mat og er verdikjeder fra råvare til foredlet produkt. Også for fisk er det myndighetenes ansvar å følge opp avl, yngel- og settefiskproduksjon, dyrevelferd etc. Vi må anta at sjømatsetsen er satt lavt fordi produktet skal klare konkurransen i et internasjonalt marked.

For importert råvare påløper betydelige kostnader ved innfortolling, også til Mattilsynet. Mattilsynet krever gebyr for «særskilte ytingar (...) for konkrete brukarar» og for «tilsyns- og kontrolloppgåver der desse eintydige rettar seg mot konkrete brukarar». Samlet skal dette i 2010 utgjøre 137 mill. kr, hvorav 94 mill. kr er knyttet til kjøttkontroll i slakteriene. 14 mill. kr kommer fra særskilte tjenester til konkrete brukere. Kjøttkontrollgebyret tilsvarer ca. 32 øre kiloen på alt slakt fra firbeinte dyr og fjørfe.

I EU fastsetter det enkelte land satsene innenfor direktiv 85/73/CEE.

Metoden å foreta en beregning på varierer også mellom land, men normalintervallet går fra 6 til 20 øre pr. kg i avgift.

Gebyrene må ikke utgjøre mer enn i våre naboland, dvs. halvparten av dagens nivå.

I 2009 er det forventet innkrevd 134 mill. kr som forskningsavgift. Satsene er 13 øre pr. kg for alt kjøtt og 6 øre pr. kg for egg. Den innkrevde avgiften benyttes som nærings egenandel i forskningsprosjekter. Fondets styre forvalter og fordeler midlene på vegne av de ledd i verdikjeden som deltar. En slik kollektiv løsning er ikke vanlig i andre land. Der må aktuelle parter stille med egenandel selv.

De høye kostnadene i Norge er også knyttet til målene i landbrukspolitikken om spredt produksjon og små enheter. Myndighetene burde se at dette ikke er et næringsansvar. Politikerne må ta ansvar for de systemene de etablerer.

Landbruks- og matdepartementet har nettopp instruert Omsetningsrådet om å innføre en «frivillig avgift» på kjøtt som skal gå til delfinansiering av opplysningskontoret for kjøtt og egg. Det skal legges på industrileddet og må være frivillig fordi det ikke finnes hjemmel for en slik avgift i dag. Det er antydning en plass mellom 1 og 5 øre pr. kg. I dag finansieres opplysningskontoret av bonden på grunn av at det er en del av markedsreguleringen.

Hos de EU-land som utøver en slik opplysningsvirksomhet, er det ingen klar modell. I Storbritannia var dette

tidligere finansiert av bonden, men ble endret til at også industrien og handelen skulle bidra. Handelens deltakelse er nå avviklet.

Opplysningskontoret er også en del av virkemidlene i markedsordningene og underlagt markedsregulatoren Nortura. Målet med markedsreguleringen er å bidra til å holde markedsprisen oppe, slik at bondens inntekt sikres. Det er klart uttalt at den ikke er til for industriens skyld eller skal igangsettes for å løse deres problemstillinger i markedet.

Så lenge opplysningskontoret er en del av markedsreguleringen forvaltet av Nortura og de ansatte i opplysningskontoret er ansatt i Nortura, er det uhørt at industrien skal være med og finansiere dette.

Jeg vil i mitt neste innlegg ta for meg problematikken i grensehandelen.

Statsråd Lars Peder Brekk [11:55:50]: Først vil jeg takke representanten Trældal for interpellasjonen.

Som matminister er jeg svært opptatt av matindustriens rammevilkår og utvikling. Den norske næringsmiddelindustrien er Norges nest størst industribransje etter verkstedindustrien, og den hadde i 2008 en produksjonsverdi på ca. 120 milliarder kr og ca. 40 000 sysselsatte fordelt på i overkant av 1 000 større og mindre bedrifter. Da har vi ikke regnet med fiskeindustrien. Dette er alt fra store børsnoterte foretak og samvirker med mange tusen ansatte til enkeltpersonforetak med hjemmeproduksjon eller produksjon bare for et lokalt marked.

Næringsmiddelindustrien er en helt nødvendig del av en komplett verdikjede for produksjon av mat i Norge. Bedriftene er spredt over hele landet og er en del av en verdikjede som har et bredt samfunnsansvar. Svaret på interpellanten Trældals spørsmål er derfor ja. Jeg er svært opptatt av å sikre denne industrien rammevilkår som gjør den konkurransedyktig i forhold til utenlandske aktører.

Vi vet at det blir behov for å øke norsk matproduksjon framover, både på grunn av internasjonal matsikkerhet og økt befolkningsvekst innenlands. Vi skal i Norge produsere den maten vi har grunnlag for. Forbrukerkravene til kvalitet og mangfold øker, og konkurransen øker. Skal vi lykkes med å møte denne situasjonen, er en oppegående og innovativ næringsmiddelindustri nødvendig. Da må også rammebetingelsene samlet sett være konkurransedyktige i forhold til utenlandske aktører.

Men vi har et annet utgangspunkt for matproduksjon enn konkurrerende land har. Vi har høyere råvarepriser i Norge enn i andre land, for vi er avhengige av lønnsomhet også i jordbruket som skal produsere råvarene her nord. Men den internasjonale matkrisen har vist at norske råvarepriser også er mer stabile. Norge er også et høykostland. Norske timelønnskostnader for alle ansatte i gjennomsnitt i industrien var 28 pst. høyere enn et handelsvektet gjennomsnitt for våre handelspartnere i 2008. Forskjellene har økt de siste årene.

Særlig disse to forholdene understreker betydningen av et effektivt importvern som en avgjørende offentlig gitt rammebetingelse, dette både for primærproduksjon og næringsmiddelindustri. Dette gjør det også mulig å ha et

prisnivå på råvarene som er tilpasset norsk kostnadsnivå, klima og topografi, og dermed legge grunnlag for at vi kan bruke våre begrensede arealressurser til råvareproduksjon. Importvernet beskytter så vel primærproduksjonen som matindustrien, som er i et skjebnefellesskap. Likevel hører det med til bildet at norske forbrukere på grunn av høy kjøpekraft er blant forbrukerne i verden som bruker den laveste andelen av sin inntekt på mat.

Til tross for importvernet er den norske matsektoren konkurranseutsatt. Importen har vært økende over flere år. Fra 1995 til 2008 er hjemmemarkedsandelen redusert fra 90 pst. til ca. 84 pst. Sterkt svingende internasjonale priser gjør at graden av importbeskyttelse også varierer for noen basisråvarer hvor vi har norsk produksjon. Det har igjen blitt tydeligere etter det kraftige prisfallet internasjonalt. Fra toppen i 2008 til 1. januar 2009 falt FAOs prisindeks med over 30 pst., for så å ha steget noe gjennom 2009.

I jordbruksoppgjørene har både jeg og avtalepartene vært opptatt av at industriens konkurransevilkår skal opprettholdes som følge av avtalene. Dette vil jeg også selvsagt ha oppmerksomhet om i de kommende oppgjørene.

Særlig konkurranseutsatt er den bearbejdede industrien, den såkalte RÅK-industrien, som har lavere tollsatser og omfattes av ordningen med råvarepriskompensasjon, med grunnlag i protokoll 3 til EØS-avtalen. Betydelige deler av norsk jordbruksproduksjon foredles i denne industrien. Med de svært sterke prissvingningene vi har sett internasjonalt, har bevilgningene til prisnedskrivning for råvarene til næringsmiddelindustrien også variert mye de siste årene. Men resultatet av denne posten, som er finansiert over jordbruksavtalen, har vært at denne industrien har hatt forutsigbare og vesentlig mer stabile råvarekostnader enn konkurrerende industri og rimelig like konkurransevilkår med utenlandsk industri de siste årene. Bevilgningen til råvareprisordningen er 250 mill. kr i 2010, og bl.a. pizzafabrikken på Stranda er helt avhengig av denne ordningen, som er en del av jordbruksavtalen.

Også matindustrien er konjunkturavhengig, men i mindre grad enn annen industri, fordi etterspørselen er mer stabil. Men en økonomisk politikk som bidrar til et fornøytig rentenivå og stabil valutakurs, er viktig også for næringsmiddelindustrien. En økonomisk politikk som bidrar til forutsigbarhet, er den enkeltfaktoren industrien oftest peker på når det er snakk om rammebetingelser gitt av det offentlige. Norge har så langt klart seg godt gjennom finans- og økonomikrisen, og norske matbedrifter har vært mindre påvirket av de sterke internasjonale svingningene i prisene på råvarer til mat enn de fleste andre land.

Det foregår for tiden forhandlinger knyttet til handel med jordbruksvarer i ulike internasjonale fora. WTO-forhandlingene har pågått siden 2001, vi fører forhandlinger med EU gjennom artikkel 19 i EØS-avtalen, og vi har andre handelsforhandlinger med store land som Ukraina, India og Kina. Det er viktig at disse forhandlingene føres slik at vi også i framtiden kan ha et sterkt importvern for å opprettholde landbruksproduksjonen og en innovativ og offensiv norsk næringsmiddelindustri. Ved en eventuell WTO-avtale skal Regjeringen ta i bruk alle de virkemidler avtalen gir til å sikre norsk landbruksproduksjon og

norsk næringsmiddelindustri. Ved en avtale må det også gis kompensasjon til råvareprodusentene for tap av inntekt, slik at vi kan sikre konkurransedyktige leveranser av norske råvarer til næringsmiddelindustrien.

Matindustrien møter i økende grad også konkurransen vertikalt i verdikjeden fra fire sterke dagligvarekjeder, for industrien selger sine varer til forbrukerne via handelsledet, og det er flere forhold ved utviklingen de siste årene jeg ønsker å få nærmere belyst. Derfor vil jeg i nær framtid nedsette et utvalg som skal gjennomgå styrkeforholdene i verdikjeden. Hovedmålet er å beskrive hvilke konsekvenser utviklingen innen matvarekjeden har hatt og vil kunne få framover. Utvalget skal foreslå tiltak som kan ivareta forbrukernes interesser med hensyn til pris, kvalitet, vareutvalg og tilgjengelighet, men også muligheten for åpenhet og innsyn i hele matvarekjeden som sikrer tilstrekkelig og tilfredsstillende samfunnsmessig kontroll og effektiv bruk av samfunnets ressurser.

Det er en grunnleggende forutsetning at maten vi spiser, er trygg. Det gjelder uavhengig av konkurransesituasjonen med omverdenen. Matindustrien produserer varer hovedsakelig til det norske forbrukermarkedet. I en situasjon med økende internasjonal konkurranse er produksjon av trygge matvarer av høy kvalitet en viktig konkurransefaktor. Folk skal ha tillit til norskproduserte matvarer.

En rekke rammebetingelser påvirker konkurranseforholdene i kjøttindustrien, som representanten Trældal nevner spesielt. Gebyrer og avgifter er en av flere slike betingelser. Gebyrsatsene skal ikke overstige de reelle kostnadene ved kontroll, og således holdes lavest mulig. Mattilsynet oppgir at ressursbruk til kjøttkontroll er større enn inntektene fra kjøttkontrollgebyret. Gebyrfinansieringen bygger for øvrig på felles regelverk og harmoniserte prinsipper på tvers av landegrensene i Europa. Norge har imidlertid noen særnorske avgifter, som matproduksjonsavgiften. Disse gebyrene og avgiftene i matforvaltningen representerer en vesentlig del av finansieringen av Mattilsynets tilsyns- og kontrollaktivitet. Ved behandlingen av matloven la et flertall i Stortinget vekt på at inntektene fra gebyrer og avgifter ikke skal overstige 80 pst. av Mattilsynets samlede driftsutgifter. I dag er brukerfinansieringen på ca. 64 pst.

Gebyrer og avgifter i matforvaltningen skal, uavhengig av denne interpellasjonen, nå gjennomgås i lys av Mattilsynets erfaring gjennom fem år med dagens system.

Regjeringen er opptatt av konkurranseforholdene og utviklingen i hele den norske matsektoren. Dette vil bli ett av temaene i den kommende stortingsmeldingen. Gode rammebetingelser er viktig for å sikre en utvikling i tråd med målsettingene vi har for matproduksjon i Norge, for matsikkerheten, for kvalitet, for mangfold og for trygghet for forbrukerne.

Utviklingen i internasjonale råvarepriser, med stor variasjon, gjør at vi følger den tett i vurderingen av tollvernet, og spesielt i forhold til RÅK-industrien. Men det er ikke bare rammebetingelsene som det offentlige gir – eller påvirker i sterk grad – som avgjør industriens konkurranseevne. Den har selvsagt også selv et stort ansvar for å sikre sin egen konkurransekraft, gjennom innova-

sjon, gjennom omstilling og gjennom ikke minst en sunn kostnadsutvikling.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Torgeir Trældal (FrP) [12:05:43]: Jeg vil først få takke ministeren for svaret. Jeg var selvfølgelig ikke helt enig i alt han kom med, men det er jo ikke noe nytt.

Grensehandelen er langt fra et nytt fenomen, men har tiltatt på grunn av en sosialistisk landbrukspolitikk og lavere svenske særavgifter. Det norske landbruket er regulert til minste detalj. Vi har også en dramatisk økning i grensehandelen som kan koste oss 10 000 arbeidsplasser. Aldri har det vært flere nedlagte gårdsbruk her i landet enn nå.

Ved riksgrensen mot Sverige ved Narvik i Nordland er det stor byggeaktivitet. Der har man bygd butikker, men man er ikke ferdig med å åpne butikken før man begynner å utvide den til det dobbelte – fordi det er en boom av grensehandel med kjøtt. Det kommer også folk helt fra Lofoten som kjører 20 mil for å handle i Sverige.

Fremskrittspartiet vil ha en ny landbrukspolitikk med færre reguleringer, der matprodusentene som selvstendig næringsdrivende skal få mulighet til å styre egen produksjon. Dette betyr at dagens system med markedsregulering og konsesjonsgrenser må avvikles. Vi mener at den særnorske jordbruksavtalen skal erstattes med full eiendomsrett og produksjonsfrihet for matprodusentene. Vi mener også at moderniserte rammebetingelser for landbruket vil styrke konkurransen i det norske matvaremarkedet og bidra til et bedre produktvalg og lavere priser enn dagens regulerte rammebetingelser gir grunnlag for.

Vi ser at dagligvarehandelen i Sverige jubler over statsbudsjettet fra regjeringen Stoltenberg. Det er beregnet at grensehandelen vil nå over 10 milliarder kr i 2009. Når det gjelder ulike kjøtttyper, er det hele 50 pst. billigere å handle i Sverige. Det kan – ifølge næringen – gi opp mot 10 000 arbeidsplasser. Jeg siterer fra avisen Dagligvarehandelen, der det er gjort et intervju med Remas regiondirektør i nord, Pål Hultgreen, som viser til at

«det lenge har vært en omfattende grensehandel nordpå og nevner Umbukta ved Mo i Rana, Graddis ved Fauske, Riksgrensen ved Narvik og Kilpisjärvi ved Skibotn mot Sverige som utsatte områder.

(...)

Relativt sett er nok grensehandelen i nord like stor som i Sør-Norge. 15–20 mil i bil er ikke noen strekning å snakke om her nordpå, framholder Hultgreen, og tilføyer:

Selv er jeg fra Mo i Rana, og det er innpå ti mil til Tärnaby. Den strekningen tilbakela vi titt og ofte (...).

Så trekker han også fram at det er vesentlig billigere i Finland og Sverige, og viser til prisforskjeller på grunn av avgifter og politiske beslutninger som årsak i tillegg til at den svake svenske kronen stimulerer til økt grensehandel.

Jeg vil bare anbefale ministeren at vi har mer fokus på å få gjort noe med systemene, sånn at vi slipper å miste masse arbeidsplasser i dette landet på grunn av at vi ikke er konkurransedyktige i forhold til våre naboland.

Statsråd Lars Peder Brekk [12:08:57]: Siden representanten Trældal tar opp grensehandelen spesielt i sitt andre innlegg, vil jeg også kommentere dette temaet i mitt andre innlegg.

Ifølge Statistisk sentralbyrå handlet vi de tre første kvartalene i fjor for ca. 7,6 milliarder kr, og det er, som også Trældal understreker, en betydelig økning, på over 15 pst., sammenlignet med samme periode året før. Nå har vi ikke fått de siste tallene pr. årsskiftet, men antakelig er nivået på rundt 10 milliarder kr, som det også ble sagt.

Den norske kronen er for tiden sterk, og det gjør det også mer lønnsomt å handle i Sverige. Ifølge Eurostat er prisnivåjustert BNP pr. innbygger i Norge hele 90 pst. over snittet i de 27 EU-landene, og prisnivået på totalnivå var 39 pst. over gjennomsnittet. Det er et viktig faktum som også påvirker grensehandelen. Vi har Europas høyeste prisnivå på matvarer og alkoholfrie drikkevarer, alkoholholdige drikkevarer, tobakk, klær, sko og transporttjenester samt hotell- og restauranttjenester. Alkohol, tobakk og en del matvarer er ofte viktige, men det handles alle typer forbruksvarer: biler, reparasjon av forbrukerelektronikk, interiør, dagligvarer. Vi har sett – og det er understreket av SIFO – at prisene i Sverige er lavere på grensen på de typiske grensehandelsvarene enn ellers i Sverige, og det betyr jo at grensehandelen også styres av lokkevarer. Senest den 9. desember viste Forbrukerinspektørene på NRK at en omfattende handlekurv med typiske julevarer var billigere på Rema i Norge enn i Sverige.

Grensehandelen er et fenomen som finnes på alle grenser mellom land der forskjeller i lønns- og prisnivå gjør det lønnsomt å handle billigere varer på den andre siden av grensen. Nordmenn grensehandler i Sverige, svensker i Danmark, dansker i Tyskland, tyskere i Polen, finner i Estland osv. Vi kan ikke ha et norsk lønnsnivå og et bulgarsk prisnivå. Eurostat dokumenterer at vi har vesentlig høyere prisnivå på de fleste varer og tjenester i Norge enn i EU. Det henger selvsagt sammen med det norske lønns- og kostnadsnivå. Det tekniske beregningsutvalg har sagt at lønnsnivået i Norge er over 30 pst. høyere enn i Sverige, hvis vi skal ta det poenget.

For de mest typiske grensehandelsvarene skyldes grensehandelen delvis politiske vedtak, avgifter og landbrukspolitiske vedtak. Og politikken må løpende avveie de kryssende hensyn. Så kan en da spørre seg: Er vi opptatt av å hindre handelslekkasje? Selvsagt. Men det viktigste her er å føre en økonomisk politikk som ikke svekker konkurransekraften over tid. Det er grunn til å hevde at land med høyt lønnsnivå og særskilte politiske mål kan ha spesielle prisforskjeller på enkelte varetyper med grunnlag i en avgiftsbelegging. Vi er nødt til å leve med en viss grensehandel.

Arne L. Haugen (A) [12:12:13]: Det er ingen tvil om at interpellanten tar opp viktige tema og problemstillinger i sin interpellasjon, som jeg mener statsråden har gitt gode svar på. Bare noen få kommentarer og presiseringer fra min side.

Regjeringen vil føre en næringspolitikk som legger til rette for et nyskapende, kunnskapsbasert og miljøvennlig

næringsliv. Da er det behov for gode, langsiktige og stabile rammebetingelser. Næringsmiddelindustriens rammebetingelser er noe denne regjeringen er særlig opptatt av. Det er en viktig bransje, faktisk den nest største industribransjen, i overkant av 1000 bedrifter som står for verdiskaping og arbeidsplasser over hele landet. Det er viktig at denne industrien får utviklet seg, og det er særlig viktig at vi får utviklet en industri som kan stå for mer bearbeiding av råvarene enn det en gjør i dag, spesielt innenfor fiskeområdet.

Forholdet mellom landbruket og næringsmiddelindustrien er på en måte, som statsråden ga uttrykk for, et gjensidig avhengighetsforhold, eller et skjebnefellesskap. Bøndene er avhengig av å få levert sine råvarer, og industrien må få tak i dette til en forsvarlig pris. For å ivareta disse interessene kom det i 2007 på plass et nytt regelverk for utenlandsk bearbeiding. Forskriften innebar at omfanget av utenlandsk bearbeiding av kjøtt og meierivarer skal reguleres gjennom kvoter. Et aktivt landbruk over hele landet forutsetter at vi har en næringsmiddelindustri som kan avta og videreforedle råvarene, på samme måte som industrien er avhengig av landbruket som råvareleverandør.

Vi må vel si at vi har etablert en relativt komplisert struktur i Norge for å ivareta behovet for å ha landbruk og foredlingsindustri høvelig distribuert i hele landet. Men jeg er ikke med på den svartmalingen som representanten Trældal bedriver. Industri som markedsregulator og forholdet til den øvrige industrien kan ofte oppfattes komplisert og uoversiktlig. Men vi har i hvert fall i dette landet klart å opprettholde et landbruk over hele landet og en næringsmiddelindustri som er den nest største industribransjen vår. Jeg synes i og for seg at det er et ganske brukbart resultat så langt.

Denne problemstillingen er en av flere grunner til at vi i Arbeiderpartiet har ivret for at det skal utarbeides en stortingsmelding om landbruket og matproduksjonen som omfatter hele verdikjeden fra jord til bord. Da får vi et solid faktagrunnlag å drøfte disse sakene på. Det er avgjørende viktig at vi lykkes med det. Vi må sikre industrien rammevilkår som gjør den konkurransedyktig i forhold til utenlandske aktører, og vi må sikre muligheter for økt matproduksjon i Norge av trygg og god kvalitet. Jeg oppfatter at det er en av de viktigste utfordringene vi står foran i arbeidet med den nye stortingsmeldingen, og som vi er nødt til å lykkes med.

Per Roar Bredvold (FrP) [12:16:23]: Norsk landbruk sliter. Det har det dessverre gjort i mange år. Antallet gårdsbruk har aldri vært mindre, antallet bønder har aldri vært mindre, og antallet dekar dyrket areal har en nedadgående trend. Nydyrking forefinnes nesten ikke.

Også inntektene til bøndene blir mindre, selv om jeg har registrert at dette tallet ikke er riktig for enkelte. Vi får se. Svært mange bønder har landbruket som en bideskjefte, og er enten selvstendig næringsdrivende utenfor gården eller er ansatt i det offentlige eller det private.

Norsk landbruk er sterkt regulert gjennom lover og regler. Det gjennomføres årlige landbruksforhandlinger der staten og næringsorganisasjonene forhandler om priser og

andre tiltak. Sånn har det vært i mange år, og overføringene over statsbudsjettet har vel heller aldri vært større enn nå. Tross dette reduseres altså antallet bønder, gårdsbruk, dyrket areal etc., også dette uansett regjering – sosialistisk eller borgerlig, flertall eller mindretall.

Da skulle man tro at man ville prøve noe nytt for å forandre på det eksisterende. For det kan ikke fortsette sånn at de barna som vokser opp på en gård, mer eller mindre alle sammen ønsker å gjøre noe annet enn å bli bonde. Rekrutteringen er heller laber. Hvis dette fortsetter, vil produksjonen av mat bli mindre enn det forbruket vi har, og vi må kjøpe mer fra våre naboland. Derfor mener Fremskrittspartiet at vi må redusere skatter, avgifter og reguleringer, slik at næringsmiddelindustrien får bedre rammevilkår. Dette må være et regelverk som er såpass fleksibelt at industrien kan overleve, men også så fleksibelt at den kan utvikle seg og bli enda bedre og dermed mer konkurransedyktig og få inntekter.

Når det nå kun koster 80 øre for en svensk krone, er det billig å handle matvarer i Sverige. Når prisene også er betraktelig lavere enn de norske, selv om biffkjøttet i Norge skulle bli 2 kr billigere pr. kg, er det ikke rart at grenshandelen eksploderer. Det er så enkelt at der hvor folk finner de billigste varene av en grei kvalitet, handler man. Og kjøper man først de billige varene, følger også de andre med.

Det er gjort ca. fem millioner dagsturer til utlandet, i hovedsak til Sverige, i 2009. På disse dagsturene er det lagt igjen ca. 10 milliarder norske kroner. Mens vi har reist 12 pst. mer enn i fjor, har forbruket økt med hele 21 pst. – vi handler altså mer pr. tur.

Disse ca. 10 milliarder kr utgjør drøye 9 000 arbeidsplasser, kanskje 10 000, vesentlig i serviceyrker, men også innenfor landbruk og næringsmiddelindustrien. Dette er med på å svekke disse næringene. Derfor må Fremskrittspartiets landbrukspolitikk prøves for å redde landbruket og næringsmiddelindustrien. Det blir mindre overføringer, men lavere skatter og avgifter, færre lover og reguleringer, ja til f.eks. mer samdrifter og AS-er, færre rovdyr, etc. samt 1,5 milliarder kr i omstillingsmidler, som vil redde næringsmiddelindustrien og f.eks. norsk landbruk.

Slik det er i dag, er det kun en seigpining av næringen, og kun de største og mest kapitalsterke vil overleve – uansett. Det vil ramme landbruket og næringsmiddelindustrien. Vi vil få avfolkning ute i distriktene, kulturlandskapene vil vokse igjen m.m. Derfor må vi gjøre noe – ikke slik som i dag, hvor alt er styrt av det offentlige og det gis lite rom for nytenkning.

Svein Flåtten (H) [12:20:53]: Det er alltid interessant og bra når Stortinget fokuserer på konkurranse for næringslivet, og særlig innenfor matvareindustrien, hvor mye er gjennomregulert og konkurranseelementene av og til kan være litt skjult. Det er konkurransemuligheter her som ellers. Det dreier seg om råvarepriser, om produksjonskostnader, om gebyrer, om skatter, om valutakurs, om kostnader på kapitalbruk, og når det gjelder eksport og import, også om tollsatser og tilgang til markedene.

Strukturen i inntektsstrømmen i norsk landbruk og der-

med i matvareindustrien og resten av kjeden er på mange vis unntatt fra Stortingets påvirkning gjennom jordbruksavtalen. Det har skapt et kostbart norsk landbruk. Det har antakelig også påført oss tapt konkurransekraft. Jeg tror på mange vis at jordbruksavtalen i sin eksisterende form tilhører en svunnen tid.

Vi har mistet fokus på konkurransekraft i forhold til naboland. Vi trenger en sterkere fokusering på den forbruker- og industridrevne råvareproduksjonen når det gjelder kvalitet og produkter, og en generelt forbedret strukturutvikling i alle ledd av verdikjeden. Derfor har vi fått høye forbrukerpriser, produksjonskostnader og råvarekostnader, og vi har fått en for dårlig lønnsomhet og utvikling i matvareindustrien.

Jordbruksavtalen, som er en del av dette, kom før den moderne forbruker og det moderne forbrukersamfunn var oppfunnet, for å si det sånn, og vi trenger omstilling. Det sa også statsministeren noe om på NHO-konferansen i dag, hvor jeg kommer fra. Han snakket om omstilling. Han sa også en annen interessant ting, nemlig at statlig inngripen av og til er viktig – men ikke alltid. Jeg tror at vi her er inne på et område hvor vi kanskje kan se på om den statlige innblandingen alltid bringer det beste med seg, og om det kanskje også finnes andre måter å løse dette på.

Derfor er jeg litt overrasket når landbruksministeren i sitt første innlegg avslutter med å snakke om maktmeldingen innenfor matvareomsetningen, altså i matvarekjedene, fordi dette har vært undersøkt veldig mange ganger av konkurransemyndighetene og er relativt godt belyst. Jeg tror ikke det store problemet for matvareindustrien ligger der, og heller ikke når det gjelder prisene til forbruker. Men la oss gjerne få denne maktmeldingsgjennomgangen – det er helt utmerket, hvis også den tar med seg hele kjeden.

Men det som er viktigere, tror jeg, er at den bebudede landbruksmeldingen tar med seg hele verdikjeden. Jeg tillot meg å spørre landbruksministeren i oktober i et skriftlig spørsmål, om hvorvidt han ville se på det. Jeg oppfattet svaret den gangen som veldig halvveis. Temaet konkurranse ble ikke berørt i statsrådets svar. Det var berørt i mitt spørsmål. Jeg tror at matvareindustrien, ikke bare dens rolle i forhold til hva den kan gjøre for produksjonsleddet og for landbruket, men hva en slik melding kan si om selve matvareindustriens muligheter, rammebetingelser og roller, blir veldig viktig. Derfor er det interessant å høre representanten Haugens innlegg i dag, hvor han etter min oppfatning går lenger enn statsråd Brekk. Arbeiderpartiets holdning, sier Haugen, etter mine lite skjønnsomme notater her, er at de vil bruke denne meldingen til å gjennomgå og legge grunnlaget for en konkurransedyktig matvareindustri. Det er bra. Da er de på linje med Høyre. Og det vil være gledelig hvis også statsråden i dag, eller på et passende tidspunkt, sier det samme, slik at Regjeringen, som den alltid forsøker, forsøker å si det samme.

Alf Egil Holmelid (SV) [12:26:13]: Næringsmiddelindustrien er, som veldig mange har peikt på her i dag, ein veldig viktig del av norsk industri, som kanskje ofte blir oversett i industridebattar, for det er ein tendens til

at jo større bedriftene er, og jo meir tungmetall dei produserer, jo meir merksemd får dei. Sånn sett er det veldig positivt at interpellanten har teke opp spørsmålet om næringsmiddelindustrien.

No har jo landbruksministeren gitt ei veldig god utgreiing om kva som er Regjeringa sitt syn på næringsmiddelindustrien, kor viktig han er, og korleis det skal skaffast fornuftige rammevilkår. Det som eg har lyst til å leggje til, er at vi i Noreg har ein modell når det gjeld landbruksprodukt, som byggjer på landbruksforhandlingane, og som byggjer på prisregulering. Det er ein modell som har fungert. Det er ei målsetjing med den politikken vi fører i Noreg i dag, å sjå på heilskapen mellom landbruksproduksjonen og næringsmiddelproduksjonen som følgjer etter. Den heilskapelege politikken har hatt som målsetjing at vi skal ha landbruk i heile Noreg, og at vi skal ha livskraftige bygder. Det er ein del av den relativt allment anerkjente målsetjinga for det som vi driv med innanfor landbrukspolitik og næringsmiddelindustri. Det er f.eks. berre å sjå til vårt naboland Sverige i kor stor grad dei har hatt mindre lykke med ei målsetjing i retning av å ha landbruk i heile landet enn det vi har klart i Noreg med den modellen som vi har utvikla, med forhandlingar og med prisreguleringar.

Det som er eit poeng når vi skal sjå på sysselsetjings-situasjonen, er at vi ikkje berre tek ut eitt element av totalbiletet. Det som interpellanten gjer, er i veldig stor grad å ta ut næringsmiddelindustrien av totalbiletet. Dersom du som ordførar eller som ein politisk engasjert person bur i ein distriktskommune i Noreg, vil du sjå at arbeidsplassane der er mykje meir heilskapelege. Det er deltidsbonden, det er næringsmiddelindustrien, og det er ikkje minst reiselivsindustrien, som etter kvart har begynt å få stor betydning for akkurat målsetjinga om å ha levande bygder og det å ha eit heilskapleg perspektiv på det, slik at ein har eit regulert system som gjer at vi held liv i distriktslandbruket og dermed skaper basis ute i distrikta for også andre arbeidsplassar enn landbruket. Det er ein viktig del av landbrukspolitikken som ein ofte gløymer når ein berre grip fatt i sluttenden, nemleg konkurransesituasjonen for næringsmiddelindustrien.

Det er også eit anna element som vi meir og meir må ta på alvor i dag, og det er å ta vare på produktiv jord. I den situasjonen vi har når det gjeld klima, og når det gjeld verdas matvaresituasjon, er det eit poeng å ordne seg sånn at ein ikkje lagar konkurransesituasjonen slik at ein skaper driv i retning av så store einingar at ein får avfolking av bygdene og dermed også reduserer landbruksproduksjonen og aktiv drift av dyrkbar jord.

Så det er mange element i dette som gjer at spørsmål rundt næringsmiddelindustrien har ein større heilskap enn det som kjem fram i interpellantens spørsmål. Så er det sånn, som fleire nettopp har vore inne på, at vi no har fått varsla ei landbruksmelding der vi vil få sjå dette i heilskap og ikkje trekkjer ut eitt element aleine.

Geir Pollestad (Sp) [12:30:13]: Næringsmiddelindustrien er en viktig nøkkel i den helhetlige verdikjeden som vi har for matproduksjon i Norge. Jeg tror det er viktig at vi ser politikken for næringsmiddelindustrien i denne

helheten. For Senterpartiet er det et mål å ha et landbruk og en tilhørende næringsmiddelindustri over hele landet. Jeg oppfatter dette som en klar motsetning til Fremskrittspartiets politikk på området, der de ønsker fri konkurranse og fri etablering i alle produksjonsledd. Det var iallfall det representanten Trældal framførte i budsjettdebatten før jul.

Jeg tror representanten Trældal bør ta fram norgeskartet, og ut fra det forklare hvordan han med Fremskrittspartiets løsninger skal kunne opprettholde produksjon og foredling av mat over hele landet når en skal ha samme vilkår for dem som holder til i det sentrale østlandsområdet, som dem som holder til lengst nord i landet, eller at en skal ha samme rammevilkår som dem som driver landbruk i Sør-Sverige og i Danmark. Det er bekymringsverdig at Fremskrittspartiet ikke ser at klima og topografi i Norge er forskjellig fra det man har i andre deler av verden.

Jeg har problemer med å se hva som er Fremskrittspartiets visjon for norsk landbruk. Jeg har fått med meg at en ønsker et kraftig kutt i overføringene. Jeg har fått med meg at en ønsker en kompensasjon eller omstillingsmidler, og jeg har fått med meg at en ønsker å slippe bonden fri. Den politikken som jeg ser, er en politikk for å slippe flere og flere bønder fri fra bondeyrket. Det ønsker ikke Senterpartiet.

Det som er gledelig med representanten Trældals interpellasjon, er at han går fra å foreslå å svekke rammebetingelsene for næringen ved å trappe ned på næringssubsidiene, slik som det ble argumentert for i debatten om statsbudsjettet for 2010, til nå å ønske å styrke rammebetingelsene.

Landbruket og verdikjeden knyttet til dette spiller en viktig rolle for bosetting og sysselsetting i store deler av landet. Norsk landbruks viktigste rolle er å produsere trygg og ren mat for egen befolkning. Vi må også evne å se norsk matproduksjon i et internasjonalt perspektiv. En milliard av verdens befolkning sulter i dag, og vi har en kommende matvarekrise på gang. Vi vet at befolkningen både i Norge og i resten av verden vil øke de nærmeste årene. Det gjør norsk landbruk og den samlede matproduksjonen viktig. Det betyr at matproduksjonen framover må økes.

For Senterpartiet er det faktisk et mål å øke den norske matproduksjonen. Jeg har ikke drevet valgkamp på å love folk billigere mat. Nei, jeg har drevet valgkamp i Rogaland på å love folk dyrere mat hvis det er nødvendig for å opprettholde et norsk landbruk. Jeg er opptatt av at en ser på landbruket som en langsiktig næring som er helt avhengig av stabile rammebetingelser. Vi kan ikke skille næringsmiddelindustrien fra matproduksjonen. Vi må se på dette som en helhet. Den skjermingen som kommer landbruket til gode, kommer også næringsmiddelindustrien til gode.

Hvis en skal ha et levende landbruk i hele landet, må en ha gode rammebetingelser. Jeg er glad for at det nå er varslet at Regjeringen er i gang med å lage en stortingsmelding om landbruket. Jeg ser fram til den diskusjonen, ikke om hvordan vi skal konservere det norske landbruket, men om hvordan vi skal klare å ha et levende landbruk i hele landet også i framtiden. For utfordringene er der, det er det ingen som helst tvil om. Jeg tror at både nors-

ke bønder og den norske næringsmiddelindustrien er best tjent med at det er en landbruks- og matminister fra Senterpartiet som leder det arbeidet, og at det er en rød-grønn regjering som skal legge fram den meldingen.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:35:05]: Jeg er veldig glad for interpellasjonen, og det trengs flere interpellasjoner for å drøfte norsk politikk i en brytningstid hvor det internasjonalt stokes ut en ny kurs, vekk fra en friest mulig frihandel av mat til en verdenshandel som ivaretar de store utfordringene knyttet til klima og matvaresikkerhet.

Næringsmiddelindustrien gjelder vår mat knyttet til korn, melk, kjøtt og grønnsaker, altså vårt daglige brød. Det er spørsmål om nok mat, trygg mat og sunn mat. Kvalitet er viktig i Norge, i et land med et svært høyt inntektsnivå. Det er viktig at vi får sunn mat, for de negative konsekvensene av usunn mat og tilsetningsstoffer ser vi først etter mange år.

Det er veldig mange som jobber i denne industrien, som er dyktige bedriftsledere, dyktige fagarbeidere. Det er en industri som på grunn av sitt antall ansatte er mye, mye viktigere enn det folk flest er klar over.

Som næringslivet ellers ber næringsmiddelindustrien om forutsigbare og robuste rammebetingelser, som Høyre pleier å si. Altså: Myndighetene må gi næringslivet – dette næringslivet består av eiere, ansatte og råvareleverandører – en akkord som det er mulig å oppfylle uten at det skjer gjennom en dårligere lønnsomhet for eierne, en dårligere arbeidsbetaling enn ellers i det norske samfunnet, samt råstoffpriser som er på nivå med vårt ekstremt høye internasjonale lønnsnivå. Med dagens offentlige pålegg og kostnadsnivå er denne akkorden allerede for stram. Det er altfor pressede marginer. Det ser en når en ser på hvem som holder fast på sitt eierskap i næringsmiddelindustrien.

Det er i næringsmiddelindustrien, som foredler korn, melk, kjøtt og grønnsaker, enighet om at det er nødvendig å ha et sterkt importvern som er tett og ikke undermineres, for å sikre et nasjonalt marked med tilhørende prisnivå for mat. Parallelliteten til dette importvernsynet er i Regjeringas arbeid det som skjer overfor næringslivet ellers, hvor en ønsker å sikre norske lønns- og arbeidsvilkår for lønsmottakerne generelt i Norge.

Fremskrittspartiet sier her gjennom sine representanter Bredvold og Trældal at det er en dårlig utvikling, og at en må forandre. Det bør da være et tankekors at de som jobber i den industrien, de som er eiere av den industrien, ikke velger Fremskrittspartiet. Fremskrittspartiet er ellers opptatt av å ha kontakt med det virkelige liv. Her finnes ikke slik kontakt. Det ser en på oppslutningen i den bransjen vi her snakker om. En avviser forslagene, sjølsagt fordi politikken er til enda større ugunst for næringsmiddelindustrien.

Næringsmiddelindustriens NHO-forening sier klart at det er en illusjon å tro at næringsmiddelindustrien kan konkurrere på verdensmarkedet. Jeg vil gjerne høre om det er noen her som tør å imøtegå det standpunktet og den påstanden fra min side som er forankret i NHOs egne foreninger. For disse eierne, som altså er i næringsmiddelindustrien, som Fremskrittspartiet, ja også Høyre og Venstre, sier de

lytter til, er det verste som kan skje at det skapes politisk uforutsigbarhet gjennom bl.a. kvoteimport og hull i importvernet, fordi dette åpner for at handelsleddet, de monopoliserte matvarekjedene, importerer direkte fra utlandet – les: i hovedsak fra EU-land – og dermed er næringsmiddelindustrien enda mer sjakk matt. Derfor er Fremskrittspartiets, Høyres og Venstres politikk den største trussel mot den norske næringsmiddelindustrien.

I tillegg til et nødvendig sterkere importvern er det viktigst at Regjeringa nå ser på maktforholdene mellom næringsmiddelindustrien kontra handelsleddet. Det er det stor oppslutning om i det produserende næringslivet, og Senterpartiet er svært glad for at Regjeringa har nedsatt det. Og vi registrerer med interesse at Høyre sjølsagt ikke er glad for dette.

Senterpartiet ønsker å bedre lønnsomhetsmulighetene for produksjonslivet. De siste 20 år har det skjedd en dramatisk endring i produksjonslivets disfavør. Ingen land har en slik monopolutvikling i et uregelrett matvarehandelsledd som Norge. Det er så utbredt med hemmeligholdte avtaler som skviser produsent – enten det er såpe eller kjøtt – at ingen ser den urettferdige konkurransen og tør å stå fram med det offentlig. Derfor er Regjeringas gjennomgang av maktforholdene mellom industri og handelsledd svært viktig, men det er neppe mulig å gjøre noe med det uten at eierforholdet på handelssida endres, i tråd med eksempelvis amerikansk trustkontroll, hvor en ikke ville tillatt slike monopoler.

Torgeir Trældal (FrP) [12:40:28]: Jeg synes det er litt søtt å sitte på plassen min i salen og høre representantene Lundteigen og Pollestad fra talerstolen. Lundteigen har brukt timeglasset og sett framover og funnet ut at Fremskrittspartiet ikke har velgere og ikke har støtte hos næringsmiddelindustrien. Pollestad lover at hvis Senterpartiet får fortsette å sitte i regjering, skal maten bli dyrere.

I motsetning til kanskje disse personene har jeg vært ute og sett på industrien og vært i kontakt med dem som jobber der. De sier akkurat det motsatte av representantene fra Senterpartiet. Så kan man kanskje spørre seg hvorfor Senterpartiet nærmer seg sperregrensen.

Fremskrittspartiet vil ha en ny landbrukspolitikk som kan legge grunnlaget for en robust norsk matproduksjon over hele landet, og som offensivt kan møte internasjonal konkurranse og utnytte eksportmuligheter ved en friere matvarehandel.

Fremskrittspartiet mener også at det sosialistiske landbrukspolitiske styringssystemet er et hinder for å utvikle matproduksjon i retning av forbrukerhensyn og bort fra byråkratiske begrensninger. Fremskrittspartiet er skuffet over at de øvrige partier på Stortinget ikke tar et oppgjør med en landbrukspolitikk som har sviaket i forhold til målsettingene om bosetting, sysselsetting og inntektsnivå.

Det vil etter hvert bli en friere verdenshandel også for matvarer, og da er det viktig at vi nå benytter tiden til å sikre at norsk landbruk og tilknyttet industri får de rammebetingelser som er tilpasset et nytt handelssystem, og sikres vilkår som er konkurransedyktige. Det må bli slutt på at norsk landbruksrelatert industri skal pålegges langt

større kostnader og gebyrer enn våre naboland. Det er et politisk ansvar å rydde opp i en landbrukspolitikk som ikke fungerer. Ansvaret skal ikke skyves over på industrien, som vi hører alle fra Senterpartiet fra denne talerstolen i dag si. Det er ikke de som har skylden; det er industrien.

Vi ser allerede at utenlandske aktører etablerer seg i det norske markedet, og nå er det vårt ansvar å legge til rette for at norsk landbruk og industri offensivt kan møte en ny konkurransesituasjon. En friere handel med landbruksprodukter vil gi sterkere konkurranse i det norske markedet til glede for forbrukerne, men vil også gi norsk landbruk og industri store eksportmuligheter – slik som i New Zealand. Derfor mener vi det er viktig at det etableres en eksportstrategi for norske landbruksprodukter, noe vi fremmet forsalg om i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet. Vi må sørge for at en større del av verdiskapingen blir igjen i bedriftene for videreutvikling gjennom lavere skatter og avgifter. Vi må sørge for omfattende reduksjoner i gebyrer og kontrollavgifter pålagt næringsmiddelindustrien, som er blant de høyeste i Europa.

Det er nå vi har mulighet til å sørge for rammebetingelser for næringsmiddelindustrien som gjør det mulig offensivt å møte en friere verdenshandel med landbruksprodukter og en styrket konkurranse.

Ministeren har på sine hjemmesider uttalt at han vil gjøre alt for å gjøre forandringer i WTO-forhandlingene. Da vil jeg stille ministeren følgende spørsmål: Hva har du tenkt å forandre i WTO-forhandlingene som du ikke har gjort tidligere?

Presidenten: Presidenten vil minne interpellanten om at all tale skal rettes til presidenten.

Statsråd Lars Peder Brekk [12:43:50]: For det første har jeg lyst til bare å få avklart en liten unøyaktighet i representanten Flåttens innlegg. Jeg tror nok at jeg tidligere – både i debatten rundt budsjettet for Landbruks- og matdepartementet og i andre sammenhenger – har understreket at hele verdikjeden for norsk matproduksjon skal gjennomgås i den nye meldingen om landbruks- og matpolitikken. Så der er vi helt enige. Det ser jeg fram til skal bli en viktig jobb. Ikke minst ser jeg fram til at det skal skje i lys av de globale og internasjonale forholdene som er knyttet til matsikkerhet, mattrygghet, til spørsmål om dyrevelferd og ikke minst til matmangfold.

Jeg har lyst til å understreke at når vi har varslet en gjennomgang av styrkeforholdene i verdikjeden for mat, er også målsettingen der at vi skal bruke det arbeidet til å legge grunnlaget for utføring av en framtidig, ny politikk.

Det er riktig, som også representanten Lundteigen understreker, at vi er nødt til å se på konkurranseforholdene i hele verdikjeden, fordi det her øyensynlig er mangel på konkurranse i deler av verdikjeden som går ut over forbrukernes interesser og ikke minst også går ut over produsentenes og industriens interesser. Min ambisjon i dette arbeidet er at vi skal få en verdikjede der det er konkurranse innenfor et regime der vi har importrestriksjoner, der vi

skal få konkurranse som gjør at vi beholder en matproduserende bondestand, at vi beholder en næringsmiddelindustri, og at vi beholder en dagligvarebransje. Det arbeidet blir spennende, og det skal bli interessant å se hvorledes de andre partiene i Stortinget vil se på det arbeidet når vi kommer videre med det.

Til slutt har jeg lyst til å understreke at det – etter min mening i alle fall – er ganske naivt av Fremskrittspartiets representanter å tro – og her er jeg glad for at Fremskrittspartiet heldigvis står alene, for heller ikke Høyre går så langt som Fremskrittspartiet på det området – at et fullt frislipp innenfor norsk matvareindustri og norsk matproduksjon skal føre til et større antall matprodusenter, et større omfang når det gjelder norsk næringsmiddelindustri, og en større eksport. Årsaken til at jeg sier det, er selvsagt at vi ellers i verden ser at alle land som har en positiv utvikling innenfor sin næringsmiddelindustri og sin matvareproduksjon, har rammevilkår som sikrer dem mot den importkonkurransen som Fremskrittspartiet ønsker. Så Fremskrittspartiets politikk vil føre til en rasering av norsk landbruk, ikke minst en nedlegging av store deler av norsk næringsmiddelindustri. Det vil være resultatet.

Presidenten: Dermed er sak nr. 3 ferdigbehandlet.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget går til votering i sakene nr. 1 og 2.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 6 (2009–2010) – om nordisk samarbeid – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt:

Årsrapport fra Stortingets delegasjon til Nordisk Råd for 2. halvår 2008–1. halvår 2009 vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: I sak nr. 3 foreligger det ikke noe vote-ringstema.

Sak nr. 4 [12:53:15]

Referat

1. (174) Statsministerens kontor melder at
  1. lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (Lovvedtak 26 (2009–2010))
  2. lov om endringer i utlendingsloven (Lovvedtak 33 (2009–2010))
  3. lov om endringer i folketrygdloven mv. (opphøving av reglene om inntektsprøving for 69-åringer mv.) (Lovvedtak 27 (2009–2010))
  4. lov om endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. og lov om pensjonsordning for sykepleiere (tidsbegrenset unntak fra avkortingsregler) (Lovvedtak 30 (2009–2010))
  5. lov om endringer i lov om Statens pensjonsfond (Lovvedtak 28 (2009–2010))
  6. lov om endring i akvakulturloven (Lovvedtak 29 (2009–2010))
  7. lov om endringer i folketrygdloven og helseregisterloven m.m. (innføring av automatisk frikortordning og etablering av nødvendige registre m.m.) (Lovvedtak 24 (2009–2010))
  8. lov om endringer i legemiddeloven (Lovvedtak 23 (2009–2010))
  9. lov om endringer i lov 15. desember 1967 nr. 9 om patenter (unntak fra patentvernet for utprøvinger av legemiddel) (Lovvedtak 25 (2009–2010))
– er sanksjonert under 18. desember 2009
Enst.: Vedlegges protokollen.
2. (175) Rettferdsvederlag fra statskassa (Einskildsaker der utbetalt vederlag går ut over Rettferdsvederlagsutvalet si fullmakt) (Prop. 63 S (2009–2010))
3. (176) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Frode Kielland Asmyhr, Morten Ørsal Johansen, Åse Michaelsen, Per Sandberg og Solveig Horne om kjemisk kastrering av pedofilidømte (Dokument 8:39 S (2009–2010))
Enst.: Nr. 2 og 3 sendes justiskomiteen.
4. (177) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rigmor Andersen Eide, Knut Arild Hareide, og Kjell Ingolf Ropstad om å sikre at Telenors deleide selskap Vimpelcom ikke etablerer seg i skatteparadiset Bermuda (Dokument 8:38 S (2009–2010))
Enst.: Sendes næringskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 12.55.